

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
 ORGAAN VOOR DE MEDEDELINGEN VAN DE CENTRALE COMMISSIE VOOR DE RIJNVAART
 UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

11^E JAARGANG

WOENSDAG 1 DECEMBER 1926

No. 570

INHOUD.

	Biz.
DE DERDE INTERNATIONALE CONFERENTIE OVER DE ARBEIDSTATISTIEK door <i>Mr. E. W. van Dam van Isselt</i> 1052	
Administratieve maatregelen in Engeland die belemmerend werken op den invoer van buitenlandsche producten door <i>J. A. Geluk</i> 1054	
De Collectieve Arbeidsovereenkomst op 1 Juni 1926 door <i>Ir. B. Bølger</i> 1055	
Protectie, Retorsie enz. door <i>Dr. J. Oortwijn Botjes</i> .. 1057	
De Noorsche Kroon door <i>Mr. C. J. de Vriese</i> 1057	
BUITENLANDSCHE MEDEWERKING:	
Het einde van de staking: wat zijn de vooruitzichten? door <i>Prof. Dr. Th. E. Gregory</i> 1059	
De economische toestand in Roemenië door <i>Dr. R. Kerschagl</i> 1060	
AANTEEKENINGEN:	
Rijksgarantie voor de Algemeene Centrale Bank-vereiniging voor den Middenstand 1062	
MAANDLIJFERS:	
Résumé uit het „Monthly Bulletin of Statistics”... 1063	
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN..... 1064—1070	
Geldkoersen. Bankstaten. Goederenhandel.	
Wisselkoersen. Effectenbeurzen. Verkeerswezen.	

INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN.

Algemeen Secretaris: *Mr. Q. J. Terpstra.*

ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN.

COMMISSIE VAN ADVIES.

Prof. Mr. D. van Blom; J. van Hasselt; Jhr. Mr. L. H. van Lennep; Mr. K. P. van der Mandele; Prof. Dr. E. Moresco; Mr. Dr. L. F. H. Regout; Dr. E. van Welderen Baron Rengers; Prof. Mr. H. R. Ribbius; Jan. Schilthuis; Mr. Q. J. Terpstra; Prof. Mr. F. de Vries.

Gedelegeerd lid: *Prof. Mr. Dr. G. M. Verrijn Stuart.*Redacteur-Secretaris: *D. J. Wansink.*Secretariaat: *Pieter de Hooghweg 122, Rotterdam.*

Telefoon Nr. 3000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 20,—. Buitenland en Koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cents. Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

Advertenties f 0,50 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening No. 6729.*

30 NOVEMBER 1926.

De kleine verstijving van de geldmarkt aan het einde der vorige berichtswaek, bleef deze week doorwerken. Met het oog op de naderende ultimo waren geldgevers meer terughoudend, zoodat particulier disconto tot 3³/₁₆ pCt. opliep, terwijl de prolongatierente tot 3³/₄ pCt. steeg. Daarna kwam er voor prolongatie iets meer aanbod, maar Zaterdag werd weder 3³/₄ à 3³/₂ pCt. genoteerd. Callgeld bleef aanvankelijk ruimer, maar in het laatst der week kwam ook hiervoor meer vraag en steeg de rente tot 3 à 3³/₄ pCt.

* * *

De weekstaat van De Nederlandsche Bank geeft weinig verandering van betekenis te zien. De post binnenlandsche wissels daalde met f 2,3 miljoen. Evenals de beide vorige weken komt er ook ditmaal geen rechtstreeks bij de Bank ondergebracht schatkistpapier

in de portefeuille der centrale credietinstelling voor. De beleeningen vertoonde, blijkbaar in verband met de maandwisseling, een vermeerdering van f 12,4 miljoen. Het renteloos voorschot aan het Rijk blijkt met f 4,7 miljoen te zijn toegenomen.

De voorraad gouden munt daalde weder met een goede f 100.000. Het hoofd muntmateriaal en de zilvervoorraad bleef vrijwel op hetzelfde peil. De post papier op het buitenland en de diverse rekeningen onder het actief verminderden resp. met f 100.000 en f 2,2 miljoen.

De biljettencirculatie geeft een stijging van f 15,9 miljoen te zien. De rekening-courantsaldi noteeren f 3,9 miljoen lager dan verleden week. Het beschikbaar metaalsaldo nam met f 2,6 miljoen af. Het dekingspercentage bedraagt ruim 51.

* * *

Parijs was deze week zeer onregelmatig. De flauwe stemming bleef tot Woensdag aanhouden; er werd voor 8,62 afgedaan. Donderdag ontstond een hausse even plotseling als de vorige Zaterdag de baisse was ingetreden. Vrijdag werd daarop voor 9,28 afgedaan, waarna opnieuw een daling tot ca. 9,— intrad. Gisteren was de stemming echter weder omgeslagen en werd voor 9,30 afgedaan. De onzekerheid omtrent de plannen van de Fransche regeering maakt den handel uitermate moeilijk en veroorzaakt een zenuwachtige stemming op de wisselmarkt. Ook Oslo was nog verre van stabiel. Geopend op 64,50, werd gisteren na een bijna onafgebroken daling voor 62,85 verhandeld. Ponden waren vast in verband met het afloopen der kolenstaking, 12,12¹/₂—12,13¹/₂. Dollars onveranderlijk op ongeveer 2,50¹/₂. Marken beter, vooral in het laatst der week, 59,36—59,42.

LONDEN, 29 NOVEMBER 1926.

In de eerste helft van de vorige week werd geld sterk gevraagd. Op Dinsdag, toen de pressie vrij groot was, slaagde de markt er echter in, zich zonder bij de Bank van Engeland aan te kloppen te behelpen, daar een leening op dien dag opgenomen, op Dinsdag 30 November voor een week vernieuwd had moeten worden en dus zeer duur ware uitgekomen, waar bovendien alle reden bestaat aan te nemen, dat geld juist in de eerste weken van December althans vrij overvloedig zal kunnen zijn.

Woensdag bestond dit bezwaar niet en werd een flink bedrag van de Bank van Engeland geleend, hetgeen de toestand voor de rest van de week zeer gemakkelijk maakte.

Disconto bleef onveranderd op 4¹/₂—³/₄ bij geringen omzet.

De toon is echter eerder flauw met het oog op de gelden, die begin December in coupons vrij komen. De schatkistpromessen konden in verband daarmee op Vrijdag tegen ietwat goedkoopere prijs (ongeveer 4¹¹/₁₆) worden toegewezen. Toch blijft men niet onverschillig voor het feit, dat de Dollarkoers nog pl.m. 4,85 noteert en dat dus bij zeer gunstige omstandigheden, zoals deze week reeds eenmaal voorkwam, reeds goudverschepping naar New York mogelijk is.

DE DERDE INTERNATIONALE CONFÉ- RÉNTIE OVER DE ARBEIDSSTATISTIEK.

Twee oude en twee nieuwe onderwerpen stonden op de agenda dezer Conferentie, welke 18 October te Genève door den Directeur van het Bureau International du Travail, Albert Thomas, geopend werd. Tot voorzitter werd gekozen de heer Hilton, Directeur van de Arbeidsstatistiek in Engeland.

Tot eerstbedoelde onderwerpen behoort de *budget-statistiek*, die om haar groote beteekenis voor het maatschappelijk leven overal en algemeen de aandacht trekt. Reeds op de vorige Conferentie waren een aantal resoluties aangenomen, welke de wenschelijkheid uitspraken, dat de verschillende landen onderzoekingen naar de gezinsbudgets zouden instellen en welke algemeene aanwijzingen gaven omtrent de methode van berekening van indexcijfers, die de fluctuaties in de kosten van het levensonderhoud aantoonen. Er zijn nu een dertigtal landen, welke index-cijfers berekenen en verschillende passen, naar uit het Rapport over de verrichtingen der Regeeringen inzake de 2e Conferentie aangenomen resoluties blijkt. De aanbevolen methode reeds geheel of gedeeltelijk toe. Denemarken zal van 1 April 1927 af 3-maandelijksche in plaats van 6-maandelijksche indexcijfers geven; Ierland wil in 1928 een nieuwe enquête houden; Estland begon reeds in Oct. 1925. Omtrent Nederland vermeldt het Rapport, dat de Statistische Rijkdienst, die tot dusver nog geen indexcijfers van de kosten van levensonderhoud berekende, wel den wensch koestert de resoluties van de Conferentie te volgen, maar dat het bij de Regeering ingediend voorstel om financieele redenen, niet is aangenomen. Wat zeer te betreuren valt! Wel verzamelen de gemeentelijke statistische bureaux van Amsterdam en Den Haag gegevens voor die gemeenten, maar wel niemand zal beweren, dat de voor beide genoemde plaatsen bekende cijfers ons licht kunnen geven omtrent de kosten van het levensonderhoud, bijv. van textielarbeiders in Twente of Brabant, van mijnwerkers in Heerlen, van landarbeiders in Groningen of in Gelderland of op de Zuid-Hollandsche eilanden enz. enz. Daaromtrent weten wij thans nog vrijwel niets.

De nieuwe studie over de budgets familiaux, thans aan de 3e Conferentie aangeboden, bepaalde zich niet alleen tot de enquêtes met het uitsluitend doel om „gewichten” te verkrijgen, noodig voor de berekening van indexcijfers van de kosten van levensonderhoud, maar handelde ook over de methoden, geschikt om gegevens te erlangen over het niveau der kosten.

Wij zullen niet in een bespreking van de resoluties treden: zij zijn grootendeels van zuiver technische aard en zullen wel in extenso opgenomen worden in het Maandschrift van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Alleen vermelden wij, dat het voor de kennis van het niveau van de kosten van het levensonderhoud wenschelijk geacht werd ten minste eens in de 10 jaar een enquête te houden naar de inkomsten, uitgaven en levensomstandigheden van families, die geacht kunnen worden representatief te zijn voor belangrijke homogene bevolkingsgroepen. Het onderzoek zal zich moeten uitstrekken over een voldoende aantal gezinnen, behorende tot verschillende inkomensgroepen, takken van bedrijf en wonend in verschillende streken.

Het aanvankelijke voorstel van het B. I. T., dat nl. de statistiek, voor wat de dagelijksche uitgaven betreft, gebaseerd zou kunnen zijn op 2 perioden van 2 weken in verschillende seizoenen, en voor wat de andere uitgaven (kleding, meubelen, etc.) aangaat, op schattingen over een jaar, ontmoette van verschillende zijden tegenkanting. Hierbij is o.a. ook gewezen op de nieuwe statistiek van het Amsterdamsche Bureau van Statistiek, welke berust op de uitgaven gedurende een geheel jaar. De resolutie, zooals zij aangenomen is, zegt dan ook, dat voor een volledig en goed vergelijkbaar overzicht, gegevens, berustende op

de dagelijksche aantekeningen nopens de inkomsten en uitgaven over een geheel jaar noodig zijn. Alleen wanneer het onmogelijk is om jaargegevens te krijgen, zou men kunnen volstaan met het verzamelen van gegevens op ongeveer de aanvankelijk voorgestelde wijze, maar dan met betrekking tot het grootst mogelijk aantal gezinnen.

Vermelden wij ten slotte, dat de wenschelijkheid werd uitgesproken de voedingswaarde van de voornaamste levensmiddelen vast te stellen, door rekening te houden met den prijs van 1000 calorieën.

Dit zou voor de huisvrouwen een nuttige aanwijing kunnen zijn bij de keuze van de goedkoopste artikelen, en ook de Regeeringen zouden er rekening mede kunnen houden indien ze de productie dier voedingsmiddelen wilden aanmoedigen.

Hoe moeilijk het vraagstuk van de *internationale bedrijfsclassificatie* is, blijkt wel uit het feit, dat dit onderwerp voor de derde maal behandeld is, maar het einddoel ook nu nog bij lange na niet bereikt werd.

De bezwaren spruiten voort zoowel uit de verschillende methoden van classificatie door de onderscheidene landen toegepast, als uit het verschil in structuur van het bedrijfsleven zelf, gevolg van verschil in industriele ontwikkeling, natuurlijke hulpbronnen, klimaat en dergelijke. Daarom was reeds besloten niet te trachten een volledige classificatie samen te stellen en deze door de verschillende landen te doen aannemen, maar om voorloopig een lijst samen te stellen, uitsluitend van de meest belangrijke takken van bedrijf. Het Bureau Intern. du Travail had nu een drietal lijsten opgemaakt. De eerste vermeldde die takken van industrie, welke voor de 8 landen, vertegenwoordigd in den Raad van Beheer en de Ver. Staten, vrijwel geheel vergelijkbaar waren; de tweede lijst gaf die bedrijfstakken, welke classificatie in de verschillende landen nogal aanzienlijk van elkaar afweek; het Bureau Intern. du Travail hoopte echter, dat met geringe wijzigingen in de nationale classificatie wel een uniform systeem zou kunnen worden verkregen. Op de derde lijst kwamen de bedrijfstakken voor, welke geheel onvergelijkbaar waren.

Besloten is om aan het Bureau Intern. du Travail te verzoeken, die eerste lijst zoodanig te detailleeren, dat daaruit precies zal blijken, wat in de verschillende landen onder elke groep valt. De aldus aangevulde lijst zal aan alle Regeeringen worden toegezonden met het verzoek haar opmerkingen te maken. Het onderzoek zal niet alleen betrekking hebben op de 9 hierboven bedoelde landen, maar ook op de andere landen, welke belang hebben bij de samenstelling van een internationale bedrijfsclassificatie. Voorts werd aan het Bureau Intern. du Travail aanbevolen om verdere stappen ten aanzien van de vergelijkbaarheid der bestaande classificatie en ter bevordering van haar geleidelijke aanpassing, ter verkrijging van grotere uniformiteit, te doen in overleg met den Volkenbond en het Institut International de Statistique. In dit verband herinneren wij eraan, dat het te 's-Gravenhage gevestigde Office Permanent aanstonds na de zitting van het Institut International de Statistique te Rome in 1925, begonnen is met uitvoering te geven aan de aldaar aangenomen voeux ten aanzien van de classificatie der industrieën en dat gewerkt wordt aan de samenstelling van een „Repertoire technologique des industries”, waarin een beschrijving wordt gegeven van de beroepen in de verschillende industrieën voorkomend, als ook van de producten. Daardoor wordt het mogelijk nauwkeurig aan te geven, waar de grenzen van elken tak van industrie liggen en kan blijken, wat in ieder land onder de in elk der verschillende rubrieken voorkomende eenheden wordt verstaan.

De beide onderwerpen, welke voor het eerst op de conferentie in behandeling kwamen, en waaraan de heer Thomas, blijkens zijn openingsrede, bijzondere beteekenis hecht voor de internationale organisatie van den arbeid, zijn de statistiek der *collectieve*

arbeidsovereenkomsten en die der *arbeidsgeschillen*.

Wat de statistiek der C(ollectieve) A(rbeidsovereenkomsten) betreft, stonden twee zienswijzen tegenover elkaar. Eenerzijds was men van meening, dat dit onderwerp zich slecht voor statistische bewerking leende: de C.A. toch was een moeilijk te omlijnen, vaag begrip, de bepalingen ervan liepen sterk uiteen, hun beteekenis was zeer ongelijk. De ervaring in Engeland opgedaan, had aangetoond dat het uiterst moeilijk was, aldaar inlichtingen te krijgen over het aantal betrokken ondernemingen en arbeiders. Hoe kon men nu nog over een internationale vergelijking denken, waar het onmogelijk werd geoordeeld eene nationale statistiek der C.A.'s samen te stellen? Voor een dergelijk onderwerp leek de beschrijvende methode de aangewezen. Daarentegen werd door de vertegenwoordigers van andere landen, die, zooals Nederland, geregeld statistieken van de C.A. samenstellen, betoogd, dat men zelfs verder moest gaan dan het Bureau Intern. du Travail had voorgesteld en zich niet uitsluitend moest bepalen tot een statistische bewerking van de C.A.'s zelf, (aantal C.A.'s, aantal betrokken ondernemingen en werklieden), maar ook van den inhoud der C.A.'s (de bepalingen omtrent loon, arbeidsduur, ontslag, leerling-wezen, plaatsingsbureaux, fabrieksraden, bemiddeling, arbitrage enz.). De statistieken der verschillende landen waren nog wel niet volkomen vergelijkbaar, maar de voorgestelde resoluties hadden juist tot doel aan te geven hoe grootere vergelijkbaarheid te verkrijgen ware.

Ten slotte werd besloten de wenschelijkheid uit te spreken, dat elk land gegevens betreffende de C.A.'s en haar inhoud zou verzamelen en in samenvattenden vorm publiceren en dat, indien toepassing van de statistische methode mogelijk werd geacht, de algemeene beginselen gevolgd zouden worden, door de Conferentie vastgesteld. Een der eerste vragen, welke zich daarbij voordeed, luidde: wat moet als éénheid voor de statistiek der C.A.'s worden aangenomen? De wetten van de verschillende landen geven niet alle dezelfde definitie van het begrip collectieve arbeidsovereenkomst, en in sommige landen is dit onderwerp in het geheel niet geregeld. Met genoegen mogen wij constateeren, dat, dank zij de aanneming van een amendement, waarbij een kleine wijziging werd gebracht in de door het Bureau Intern. du Travail voorgestelde definitie van wat voor de Statistiek als een C.A. zal worden beschouwd, deze thans volkomen beantwoordt aan hetgeen het Nederlandsche Centraal Bureau voor de Statistiek als zoodanig aanneemt. Ook in andere opzichten zal onze statistiek geen of zoo goed als geen wijziging behoeven te ondergaan, aangezien de resoluties een wijze van bewerking en publicatie aanbevelen, welke zich vrijwel geheel aansluit bij de reeds sedert een aantal jaren hier toegepaste methode.

Bij de bespreking van de Statistiek der *arbeidsgeschillen* zijn heel wat woorden gewisseld over de al of niet wenschelijkheid om een onderscheiding te maken tusschen werkstakingen en uitsluitingen.

Tegenover een 10-tal landen, die haar wel maken, staat een 8-tal, die ze niet kennen; onder deze laatste Engeland, dat er in 1888 een proef mede begon, maar er in 1893 verder van afzag. Ons Centr. Bureau voor de Statistiek schijnt over het algemeen geen moeilijkheden bij het maken der onderscheiding te ontmoeten. Noemt een enkele maal de werkgever het geschil staking, de werknemer daarentegen uitsluiting, dan kan altijd onderzocht worden, of de werkgever ten slotte de poort sloot dan wel of de arbeiders de fabriek niet binnentraden. Dit is natuurlijk iets anders dan de vraag, wie de oorzaak van het geschil was, maar uitzonderingen daargelaten, dekken de beide begrippen elkaar over het algemeen. De onderscheiding tusschen staking en uitsluiting is nu eenmaal van belang met het oog op de beoordeeling van de machtspositie der partijen en de aanvankelijk door

het B. I. T. voorgestelde resolutie om de onderscheiding tusschen de beide soorten van geschillen niet essentieel te verklaren, werd dan ook vervangen door een aanbeveling om haar zoo mogelijk in de statistiek door te voeren. Voorts is de wensch uitgesproken, dat de statistieken betrekking zullen hebben op alle geschillen, die in zeker jaar hebben geloopt en dus niet slechts op de in dat jaar begonnen geschillen. Op deze wijze krijgt men inderdaad het beste overzicht van den omvang der stakingsbeweging. De Nederl. statistiek geeft tot dusver nog wel alleen een bewerking van de begonnen geschillen, maar berekent, wat de verloren arbeidsdagen betreft, toch reeds zoowel die, welke verloren gingen door de in elk jaar begonnen stakingen, als die, welke binnen de grenzen van elk jaar verloren gingen. Volgens de resoluties zal het aantal verloren arbeidsdagen berekend worden door na te gaan hoeveel plaatsen er elken dag in de fabrieken, waar een arbeidsgeschil is, niet bezet zijn. Een poging aangewend, om bovendien aan te bevelen een berekening van het aantal arbeidsdagen, dat voor de arbeiders verloren gaat — zooals dat ten onzent geschiedt — vond geen voldoende steun. Men voelt, dat men een andere uitkomst krijgt, ingeval de werkgever erin slaagt tijdens het geschil een aantal nieuwe arbeiders in de plaats der stakers aan te nemen.

Meer succes daarentegen had een amendement om de geschillen niet alleen in te deelen naar een door het B. I. T. nieuw ontworpen rangschikking, maar, overeenkomstig de inrichting van de statistieken van Nederland en tal van andere landen, ook zoodanig te classificeeren, dat daaruit blijken kan, hoeveel geschillen het loon, hoeveel den arbeidsduur, tewerkstelling of ontslag van werklieden enz. betreffen. Solidariteitsgeschillen, politieke en andere bijzondere geschillen vormen een afzonderlijke rubriek.

De overige aanbevelingen zijn voor ons niet van zooveel belang, omdat ze zich nagenoeg geheel aansluiten bij de in Nederland reeds gevolgde methode.

Wij willen van deze Conferentie niet afstappen, zonder melding te hebben gemaakt van een opmerking van den President van het Italiaansche Statistisch Instituut, betreffende de tot dusver gevolgde werkwijze. De resoluties, zooals deze tot dusver door de Conferenties werden aangenomen waren geïnspireerd door de ondervinding van de landen, welke op statistisch gebied het verst gevorderd waren en het verwonderde hem dan ook niet, dat de meer achterlijke landen niet aanstonds de voorgestelde modellen volgden. Prof. Gini wilde daarom eerst aan de landen vragen, wat zij, rekening houdende met hun financiële en administratieve omstandigheden, mogelijk achtten en daarna, op de basis der ingekomen rapporten, een practisch programma ontwerpen, dat voor onmiddellijke invoering in de verschillende landen vatbaar was.

Dr. Pribram, de chef der Statistische afdeling van het Bureau Intern. du Travail, daarentegen meende, dat de bereikte resultaten een meer optimistische beoordeeling van de tot dusver gevolgde methode wettigden. Ofschoon zich bij de door Prof. Gini voorgestelde procedure moeilijkheden voordeden, zou het B. I. T. haar toch nader in onderzoek nemen.

Nu wij het toch over internationale conferenties op statistisch gebied hebben, willen wij nog vermelden, dat op 13 December a.s. te Genève een vergadering gehouden zal worden van statistici ter bespreking van het vraagstuk van den economischen barometer. Ook het Nederlandsch Centraal Bureau voor de Statistiek, dat, gelijk bekend, bezig is met de verzameling van conjunctuurgegevens, welke eventueel aan de samenstelling van een economischen barometer dienstbaar gemaakt zullen kunnen worden, zal daar vertegenwoordigd zijn.

En verder komt op 17 December te 's-Gravenhage samen de Commission d'Etudes, bestaande uit vertegenwoordigers van den Volkenbond, het Intern.

Arbeidsbureau en het Institut Intern. de Statistique, ter bespreking van de statistiek van de productie en die van de voorraden. E. W. VAN DAM VAN ISSELT.

's-Gravenhage, Nov. 1926.

ADMINISTRATIEVE MAATREGELEN IN ENGELAND, DIE BELEMMEREND WERKEN OP DEN INVOER VAN BUITENLANDSCHE PRODUCTEN.

Het verbod van invoer van versch vleesch van het Europeesche vasteland in Engeland¹⁾ heeft nog meer dan te voren de aandacht gevestigd op de administratieve maatregelen, welke de Engelsche regeering in de laatste jaren heeft getroffen ter bescherming van de gezondheid der consumenten, en welke tevens bijna zonder uitzondering van belemmerenden aard op den invoer van levensmiddelen zijn. Het valt natuurlijk nooit met zekerheid te zeggen, in hoeverre aan deze maatregelen ook een streven ten grondslag ligt om de binnenlandsche productie te beschermen, maar indien wij de stemmen nagaan, die van tijd tot tijd uit de vergaderingen der *National Farmers Union* en andere belanghebbenden, o.a. die der kaasbereiders in Cheshire, tot ons komen, dan krijgen wij hieruit toch wel sterk den indruk, dat er in Engeland van die zijde druk op de regeering wordt uitgeoefend, om den invoer van levensmiddelen zoodanige belemmeringen in den weg te leggen, dat de binnenlandsche producenten wat meer de vrije hand krijgen.

Wij hebben hier het oog op de nieuwe bepalingen, welke in 1923 gemaakt zijn op grond van de „Sales of Foods and Drugs Act 1875—1899” en speciaal die, welke betrekking hebben op den verkoop van gecondenseerde melk en melkpoeder. Men heeft toen o.a. voorgeschreven, dat gecondenseerde volle melk, al of niet gesuikerd ten minste moet bevatten 31 pCt. droge stof, waarvan 9 pCt. botervet, terwijl op het etiket, dat aan de verpakking bevestigd moet zijn, vermeld moet staan, welk volume vloeistof men door verdunning uit den inhoud kan bereiden met een voorgeschreven samenstelling van niet minder dan 3,6 pCt. botervet en een totaal gehalte aan droge stof (botervet inbegrepen) van niet minder dan 12,4 pCt. Soortgelijke eischen gelden ook voor melkpoeder uit volle melk. Deze mag niet minder dan 26 pCt. botervet bevatten en moet bij verdunning een vloeistof geven met 3,6 pCt. botervet en 12,4 pCt. droge stof inclusief het botervet.

Wanneer men nu hierbij in aanmerking neemt, dat volgens dezelfde wet aan versche melk de eisch gesteld wordt van 3 pCt. botervet en 8,5 pCt. vetvrije droge stof, totaal dus 11,5 pCt., dan ziet men hieruit, dat aan het in te voeren product belangrijk hogere eischen worden gesteld dan aan het inlandsche. Wanneer men dan verder weet, dat de gemiddelde samenstelling van Nederlandsche melk is 3.1 pCt. vet en 8.4 pCt. vetvrije droge stof, dan zal het duidelijk zijn, dat bovengenoemde bepalingen voor de Nederlandsche fabrikanten van gecondenseerde melk en melkpoeder wel bezwaren opleveren. Van Nederlandsche zijde is tegen deze maatregelen destijds dan ook wel geageerd, maar het heeft niet mogen baten en het gevolg van het voorschrift is, dat het vetgehalte der voor de Engelsche markt te verwerken volle melk als regel op peil moet worden gebracht door er room aan toe te voegen, hetgeen natuurlijk den prijs der grondstof niet onbelangrijk verhoogt.

Ten aanzien van de ontroomde gecondenseerde melk en melkpoeder, waaromtrent tegelijkertijd ook een voorschrift voor het droge-stofgehalte werd gegeven, werd nog voorgeschreven dat het etiket op de verpakking de woorden moet dragen „Unfit for Babies”. Dit voorschrift heeft destijds heel wat pennen in beweging gebracht, vooral toen nog in het oorspronkelijke voorschrift voorkwam, dat het zou moeten luiden „Unfit for Infants”, waarmede dus dit artikel

¹⁾ (Verg. p. 1006 in het No. van 17 November l.l. Red.)

voor een nog breeder groep van consumenten ongeschikt werd verklaard. Menigeen zal zich afvragen, waarom gecondenseerde ondermelk en melkpoeder van magere melk, mits op de juiste wijze toe bereid, ongeschikt voor kleine kinderen zijn. Volgens de opvattingen onzer kinderartsen, zou men moeten aannemen, dat met deze artikelen, vermengd met versche volle melk en water, wel een goed voedsel voor zuigelingen zou zijn te bereiden, maar in Engeland gróndt men zijn bezwaren op de overweging, dat de huismoeders uit de volksklasse er gemakkelijk toe zouden kunnen overgaan deze producten zonder meer aan zuigelingen te verstrekken.

Erg steekhoudend vinden wij dit argument intusschen niet, want zoo goed als onze huismoeders wel weten, dat normale zuigelingen niet gevoed moeten worden met afgeroomde melk, zullen toch ook de Engelsche vrouwen wel weten, dat „skimmed milk” melk is, waaraan het vet is onttrokken en dat dit dus geen volledig kindervoedsel meer kan zijn. In plaats van hierop dan — zoo noodig — de aandacht van het publiek nog eens extra te vestigen en hieraan toe te voegen, dat deze producten in de juiste verhouding gemengd met water en versche volle melk, een goed kindervoedsel kunnen vormen, heeft men ze kortweg gediskwalificeerd door hiervoor het opschrift „Ongeschikt voor zuigelingen” voor vast te stellen en het valt niet te verwonderen dat dit in Nederlandsche exporteurskringen sterk den indruk heeft gevestigd, dat hier de heimelijke bedoeling achter zat den invoer dezer producten den voet dwars te zetten. Deze indruk is nog bevestigd geworden door de stemmen, die er herhaaldelijk in de N.F.U. opgegaan zijn om den invoer van gecondenseerde ondermelk — als zijnde nadeelig voor de volksgezondheid! — geheel te verbieden.

Intusschen heeft de gecondenseerde ondermelk zich als volksvoedsel, niettegenstaande de bovenaangegeven belemmerende bepalingen, uitstekend gehandhaafd en viel er zelfs in het invoercijfer van dit artikel in Engeland, hoewel in 1924 iets langer zijnde dan in 1923, in 1925 weer een flinke vooruitgang waar te nemen.¹⁾

Dit is ook begrijpelijk, omdat de gecondenseerde ondermelk, al bevat ze dan ook geen botervet, toch door haar overige bestanddeelen een uitstekend volksvoedsel is; bovendien heeft ze het groote voordeel van, vergeleken bij den prijs welke de versche melk in het algemeen in Engeland kost (25 à 30 cent per liter), goedkoop te zijn. Dit laatste speelt onder de arbeidende klasse hoe langer hoe meer een rol van betekenis en men vergete ook niet, dat een busje gecondenseerde melk zich voor den werkmán veel beter leent om mee naar het werk te nemen dan versche melk en suiker ter toebereiding van zijn thee of koffie.

Behalve de boven aangegeven voorschriften, bestaan er nog talrijke bepalingen, welke bij den invoer van gecondenseerde melk en melkpoeder in Engeland in acht moeten worden genomen. De bij de verpakking te gebruiken labels en etiketten voor beide producten zijn officieel voorgeschreven, zoowel wat modellen als opschriften, lettergrootte en dergelijke betreft, zoodat de exporteurs zich voor een reeks van voorschriften gesteld zien, welke administratief zoowel als technisch hooge eischen aan hun bedrijf stellen. Zoolang dit echter bepalingen zijn die uit een oogpunt van goede verzorging der volksgezondheid te billijken zijn en er tenslotte alleen maar op neerkomen, dat de exporteur levert wat hij verkoopt en er zich goed rekenschap van heeft te geven dat hij alle bepalingen

¹⁾ De uitvoer van melkproducten naar Engeland bedroeg in tonnen:

	Gecondens. melk		Melkpoeder		Gesterilis. melk
	volle m.	onder m.	volle m.	onder m.	en room.
1923	12628	71160	249	191	636
1924	11399	69976	270	327	496
1925	9040	76249	—	895	1213

stipt naleeft, dan behoeft ons dit geen gevoel van tegenwerking te geven. Anders wordt dit echter wanneer er een verkapte bescherming van eigen product in doorschemert en dit is, zoowel in den bovenomschreven veteisch in gecondenseerde volle melk en melkpoeder als in het verlangde opschrift „Unfit for Babies” op gecondenseerde ondermelk en melkpoeder van magere melk het geval.

Tenslotte zij nog even de aandacht gevestigd op een bepaling, welke ten aanzien van het gebruik van preserveerende stoffen in levensmiddelen in Engeland is vastgesteld.

Deze treedt in werking op 1 Januari 1927 en voor zoover het boter en room betreft op 1 Januari 1928. Onder deze preserveerende stoffen is ook boorzuur begrepen en in het algemeen worden er drie stoffen onder verstaan, welke in staat zijn het bederf van levensmiddelen tegen te gaan, waarop o.a. keukenzout is uitgezonderd.

Wij noemden boorzuur, omdat dit het preserveermiddel is, dat in vele landen, o.a. in Australië voor boter wordt gebruikt. Waar Australië groote hoeveelheden boter naar Engeland verscheept en deze steeds met boorzuur is gepreserveerd, zal het interessant zijn te vernemen hoe men dit na 1 Januari 1928 klaar speelt. Voor Nederland heeft dit verbod overigens geen beteekenis, daar in onze boter geen boorzuur wordt gebruikt.

J. A. GELUK.

DE COLLECTIEVE ARBEIDSOVEREENKOMST OP 1 JUNI 1926.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek heeft wederom het jaarlijksche overzicht van den omvang en den voornaamsten inhoud der C.A.O. gepubliceerd. Allereerst moge een woord van waardeering gebracht worden voor het feit, dat een overzicht van den toestand op 1 Juni 1926 reeds in October 1926 kon verschijnen. Al zit men ten slotte niet op de cijfers te wachten, het is duidelijk, dat de waarde aanmerkelijk verhoogd wordt door vroegtijdige publicatie. Een en ander zou naast de verwerking op het Bureau zelf niet mogelijk zijn geweest, wanneer het omvangrijke materiaal niet tijdig door de betrokkenen zou zijn verstrekt en wanneer wij mogen aannemen, dat dit laatste feit een gevolg is van het verlangen der betrokkenen om het overzicht vroegtijdig te verkrijgen, dan mag dit wel eens als een hoopvol verschijnsel naar voren gebracht worden.

Het overzicht sluit zich aan bij de voorgaande en wij zullen dan ook allereerst eenige cijfers eraan ontlenen, opdat wij bij de korte toelichting daarvan nog op enkele merkwaardige punten kunnen wijzen. Wij vermelden hier de cijfers van 1 Januari 1920, 1 Juni 1925 en 1 Juni 1926. Ten aanzien van de cijfers van 1925 zij opgemerkt, dat deze in verschillende gevallen zijn herzien door aanvulling met een vijftal na de vorige publicatie nog ontvangen contracten, terwijl bij de ziekteuitkeering een eenigszins andere methode is aangewend en de thans daarvoor gegeven cijfers daardoor verschillen met die, welke wij 31 Maart jl. in dit tijdschrift publiceerden.

Enige cijfers omtrent den omvang der C.A.O. en de voornaamste bepalingen.

	1 Jan. 1920	1 Juni 1925	1 Juni 1926
Aantal C.A.O.	983	748	763
„ „ ondernemingen bij C.A.O.	22.540	16.800	16.400
„ „ „ per „	23	22,5	21,9
„ „ arbeiders bij „	273.587	266.100	261.600
„ „ „ per „	295	357	342
„ „ „ per onderneming	12	16	16
„ „ landelijke C.A.O.	31	18	17
„ „ ondern. bij land. C.A.O. ...	10.688	8.367	7.493
„ „ in % van het tot. aantal ondernem. bij C.A.O. ..	47 %	50 %	46 %
„ „ arbeiders bij land. C.A.O.	157.864	142.073	131.269
„ „ in % van het tot. aantal arbeiders bij C.A.O. ...	58 %	53 %	50 %

Aantal arbeiders per C.A.O.	Aantal C.A.O.		
0- 10 arb. per C.A.O.	227	291	274
10- 100 „ „ „	432	294	320
100-1000 „ „ „	224	132	138
1000 en meer „ „ „	43	31	31
<i>Geldigheidsduur der C.A.O.</i>			
Korter dan 1 jaar	204	69	44
1 jaar	412	591	622
1-2 jaar en 2 jaar	112	16	21
Meer dan 2 jaar	202	6	6
Onbekend	36	66	70
Aantal C.A.O. afgesl. door een of meer werkgeversorganis.	345	169	179
„ „ ondernemingen waarvoor deze gelden	21.615	16.130	15.507
„ „ arb. daarbij betrokken ..	248.048	214.645	203.872
Aantal C.A.O. afgesl. door een of meer werkgeev. individueel	592	579	584
„ „ ondernemingen waarvoor deze gelden	882	720	878
„ „ arb. daarbij betrokken ..	25.649	51.409	57.704

Aantal arbeiders betrokken bij C.A.O. met:	werkelijke cijfers			in % totaal aantal arbeiders bij C.A.O.		
	1 Jan. 1920	1 Juni 1925	1 Juni 1926	1 Jan. 1920	1 Juni 1925	1 Juni 1926
<i>Verplicht lidmaatschap</i>						
verplicht voor werkge.	43.919	24.389	26.176	16	9	10
„ „ „ arbeiders	49.635	26.375	29.340	18	10	11
C.A.O. all. toepasselijk voor de leden d. part.	47.237	118.746	115.903	17	45	44
C.A.O. ook toepasselijk voor niet-leden	171.661	119.824	122.798	63	45	47
<i>Loonvorm</i>						
C.A.O. met stukloon ..	1.187	854	1.204	0,5	0,3	0,5
„ „ „ tijdsloon ..	161.576	169.386	167.191	59	64	64
„ „ „ stuk-en tijdl.	109.962	95.706	92.992	40	36	36
beh. geldloon ook nog andere vergoedingen	18.828	67.876	70.309	7	26	27
<i>Overwerktoeslag</i>						
geen toeslag	8.798	3.427	6.701	3	1	2,5
met max. 25 % toeslag	81.850	53.895	47.280	30	20	18
26 t/m. 50 % toeslag ..	102.799	180.623	175.784	38	68	67
meer dan 50 % „ ..	22.624	256	940	8	0,1	0,4
<i>Toeslag voor nachtarbeid</i>						
50 % of minder	164.400	160.432	154.132	60	60	59
51 t/m. 75 %	7.890	3.564	2.830	3	1	1
meer dan 75 %	22.573	6.402	6.479	8	2,5	2,5
<i>Toeslag voor arbeid op Zon- en feestdagen</i>						
50 % of minder	14.150	4.249	8.912	5	1,5	3,5
51 t/m. 75 %	591	9.476	8.369	—	3,5	3
meer dan 75 %	194.855	192.997	185.427	71	73	71
<i>Normale arbeidsduur</i>						
per week	1)					
niet geregeld	40.588	32.826	29.573	15	12	11
45 uur of korter	166.336	5.610	7.387	62	2	3
45½ t/m. 47½ uur ..	35.683	30.764	1.599	13	12	0,6
48 uur	1.592	172.350	197.757	0,5	65	76
48½ t/m. 50 uur	7.660	7.088	7.609	3	3	3
50½ t/m. 55 uur	4.349	3.348	4.112	1,5	1	1,5
langer dan 55 uur	186	14.068	13.539	—	5,5	5
vrije Zat.d.midd. gereg.	208.859	213.034	174.763	78	80	67
<i>Vacantieregeling</i>						
geen regeling	151.107	159.075	151.861	55	60	58
1 t/m. 5 dagen per jaar	51.506	28.169	26.855	19	11	10
6 t/m. 11 „ „ „ ..	64.830	73.629	76.439	24	28	29
12 en meer dagen p. jaar	5.344	5.181	6.121	2	2	2
vacantie m. beh. v. loon	117.490	97.991	102.277	43	37	39
„ „ „ bijz. toelage	1.530	6.891	4.087	0,5	2,5	1,5
<i>Scheidsgerecht voor geschillen</i>						
scheidsgerecht geregeld	162.892	242.328	234.990	60	91	90
ged. de overeenk. perm.	100.811	210.276	205.383	37	80	79

1) In verband met de Arbeidswet 1919 is hier voor den arbeidsduur niet de toestand op 1 Jan. 1920 doch die op 1 Januari 1922 genomen.

Ziekteregeling						
geen regeling bij ziekte	107.242	32.259	29.037	39	12	11
uitk. max. 50 % ged.						
max. 13 weken p. j.	1.202	182	832	0,5	—	—
idem „ 26 „ „ „	300	180	—	0	—	—
„ meer d. 26 „ „ „	673	425	526	0	—	—
„ onbepaald	—	966	55	—	—	—
„ totaal	2.175	1.753	1.413	1	0,65	0,55
uitk. 51 t/m. 75 % ged.						
max. 13 weken p. j.	76.717	130.280	126.512	28	50	48
idem „ 26 „ „ „	567	4.122	8.584	0	1,5	3,3
„ meer d. 26 „ „ „	467	31.549	32.766	0	12	12
„ onbepaald	137	7.011	4.634	0	2,5	1,8
„ totaal	77.888	172.962	172.496	28	65	66
uitk. 75 t/m. 100 % ged.						
max. 13 weken p. j.	13.658	10.674	10.157	5	4	4
idem „ 26 „ „ „	21.995	5.732	9.909	8	2	4
„ meer d. 26 „ „ „	2.015	26.336	22.980	1	10	9
„ onbepaald	8.081	9.167	7.424	3	3,5	3
„ totaal	45.749	51.909	50.470	17	19,5	19,5

Diverse bepalingen						
aantal leerl. beperkt ..	42.409	28.038	32.087	15	11	12
bepal. omtr. leerl. wezen		40.916	34.781		15	13
loonschalen voor leerl.	113.878			41		39
en jeugdige arbeiders		109.151	102.140		41	39
personeelsvereen. in de						1
ondern. geregeld ..	26.489	47.506	44.869	10	18	17
bepalingen betreffende						
het arbeidsreglement	—	85.398	83.878	—	32	32
staking of uitsl. tijdens						
den duur verboden ..	184.545	187.297	180.456	68	70	69
arbeid voor derden ver-						
boden of beperkt ..	129.910	163.837	157.698	47	62	60
centrale commissie voor						
toezicht	—	33.963	38.729	—	13	15
mogelijkheid tot tuss-						
schent. loonherzien.	89.328	58.387	64.596	33,5	22	25
aanleiding hiervoor de						
stijg. kost. levensond.	36.940	24.502	22.420	14	9	8,5
bepalingen omtrent						
kindertoeslag	34.028	58.608	53.389	12	22	20

Bij een beschouwing der cijfers valt het direct op, dat in vergelijking met Juni 1925, geen groote veranderingen zijn ingetreden. Natuurlijk verschillen de cijfers, maar groote wijzigingen van principieelen aard hebben niet plaats gevonden. Het totaal aantal C.A.O. is iets vermeerderd, het aantal ondernemingen en het aantal arbeiders daarentegen iets verminderd. Het aantal „landelijke” C.A.O. is met één verminderd, het aantal ondernemingen en arbeiders bij deze contracten betrokken liep nogal terug, voornamelijk ten gevolge van de opzegging van de C.A.O. door de R.K. werkgevers in de Sigarenindustrie en de vermindering in de Bouwvakken. Landelijke C.A.O. bestonden in het Chemigrafisch-, Steendrukkers-, Boekdrukkers-, Boekbinders-, Bouw-, Schilders-, Steenhouwers-, Stucadoors-, Bagger-, Meubel-, Heerenkleeding- en Banketbakkersbedrijf, de Verwarmings- en Sigarenindustrie en de Machinale schoenfabricage. Op enkele uitzonderingen na dus uitsluitend in bedrijven, die voor de nationale of plaatselijke markt werken.

De cijfers omtrent het aantal arbeiders per C.A.O. en de geldigheidsduur behoeven weinig toelichting; ook die omtrent de contracterende partijen zijn duidelijk genoeg. Het spreekt vanzelf, dat de groote, veel ondernemingen en arbeiders omvattende contracten alle door organisaties werden afgesloten. Voor slechts 5 pCt. der ondernemingen en 22 pCt. der arbeiders traden de werkgevers nog individueel op, terwijl 58,4 of 77 pCt. der contracten door deze werkgevers werden gesloten. Inzake de beëindiging is het nog van belang te vermelden, dat voor 57,1 pCt. der arbeiders het einde van de C.A.O. in Februari viel, voor 22,1 pCt. in Maart en 5,1 pCt. in April, totaal dus 84,3 pCt. in deze drie maanden. De opzeggingstermijn bedroeg voor 56,5 pCt. der C.A.O. met 29,7 pCt. der arbeiders 3 maanden, voor 2,5 pCt. der C.A.O. met 49,6 pCt. der arbeiders langer dan 3 maanden.

Het blijkt, dat het verplicht lidmaatschap slechts voor 11 pCt. der arbeiders is bepaald. Van belang (in

1) 1 Januari 1922.

verband met artikel 14 van het wetsontwerp tot nadere regeling der C.A.O.) is verder, dat in 450 C.A.O., omvattende 6474 ondernemingen en 122.798 arbeiders (resp. 39 en 47 pCt. van het totaal) bepaald is, dat de werkgevers de bepalingen van het contract ook op niet bij de contracterende vakvereniging aangesloten arbeiders moeten toepassen, terwijl in 30 contracten, omvattende 5596 ondernemingen en 132.272 arbeiders (resp. 32 en 51 pCt. van het totaal) is bepaald, dat de leden der contracterende vakverenigingen niet onder minder gunstige voorwaarden bij andere (onorganiseerde) werkgevers in dienst mogen treden.

Ten aanzien van den loonvorm blijkt weer, dat het stukloon alleen geen beteekenis heeft; voor 64 pCt. der arbeiders was enkel tijdloon, voor 36 pCt. stuk- en tijdloon beide geregeld. Voor 27 pCt. der arbeiders werden behalve het loon nog andere vergoedingen (vrije woning, brandstoffen, bedrijfskleeding, kost en inwoning, etc.) toegekend. Tusschentijdsche loonsherziening was voor 25 pCt. der arbeiders mogelijk, voor 8,5 pCt. werd als aanleiding hiervoor de verandering in de prijzen der levensmiddelen genoemd. Kinder- toeslag was voor 20 pCt. der arbeiders geregeld, loonschalen voor jeugdige arbeiders en leerlingen bestonden in 425 C.A.O., omvattende 39 pCt. der arbeiders. De toeslagen voor overwerk, nachtarbeid en arbeid op Zon- en feestdagen geven geen aanleiding tot opmerkingen; wat den arbeidsduur betreft, werkt thans $\frac{1}{4}$ der arbeiders 48 uur, ongeveer 10 pCt. langer, terwijl de 11 pCt., waarvan de arbeidstijd niet is geregeld, hoofdzakelijk op den landbouw betrekking heeft, waar de arbeidstijd verband houdt met het jaargetijde. De daling van het aantal arbeiders, waarvoor de arbeidsduur op Zaterdag is verkort, is hoofdzakelijk veroorzaakt, doordat de C.A.O. voor de Mijnindustrie niet meer onder deze rubriek valt; zooals bekend, zal dit echter binnenkort wel weer het geval zijn. Van belang is verder, dat in 103 C.A.O., omvattende 778 ondernemingen en 11.768 arbeiders (resp. 5 en 4 pCt. van het totaal) gebruik was gemaakt van de in artikel 28 sub 7 gegeven bevoegdheid om bij collectief overleg af te wijken van de normen der Arbeidswet inzake de arbeidstijden.

De vacantieregeling en het scheidsgerecht behoeven wederom geen nadere toelichting; in 573 C.A.O. met 160.057 arbeiders (61 pCt. van het totaal) was verder bepaald, dat op de algemeen erkende Chr. feestdagen niet gewerkt zou worden, terwijl bij 98 pCt. dezer arbeiders (en dus 60 pCt. van het totaal) het volle loon en bij de andere 2 pCt. het loon gedeeltelijk werd doorbetaald.

Ten aanzien van de ziekteregeling is, zooals reeds werd opgemerkt, een eenigszins andere methode gevolgd. Thans is vermeld, het pCt. van het loon, dat de arbeider bij ziekte inderdaad ontvangt, terwijl vroeger voor sommige contracten slechts werd aangegeven het pCt., waarmede de werkgever een bedrag, waarvoor de arbeider verplicht was zich te verzekeren, aanvulde. Deze wijziging is ook uitgevoerd voor de cijfers van 1925. Uit deze cijfers blijkt, dat in 706 contracten met 232.539 arbeiders (89 pCt. van het totaal) de ziekteuitkeering was geregeld. Voor bijna $\frac{1}{4}$ dezer arbeiders bedroeg de uitkeering 51 t.m. 75 pCt. (waarschijnlijk meestal 70 pCt.); voor 25 pCt. meer dan 75 pCt. van het loon.

In 205 C.A.O., omvattende 3087 ondernemingen en 78.268 arbeiders (resp. 21 en 34 pCt. van het totaal) werden de kosten door patroons en arbeiders gezamenlijk gedragen, in de andere C.A.O. kwam hieromtrent geen bepaling voor of kwamen zij uitsluitend ten laste van den werkgever.

De cijfers voor de diverse bepalingen zijn, voor zover niet reeds genoemd, duidelijk; vermeld moet nog worden, dat het Bureau uitvoerige tabellen aan de publicatie heeft toegevoegd over de loonen in 1914, 1920, 1923 en 1926, waarbij uitsluitend die loonen zijn opgenomen, welke vergelijkbaar waren, hetgeen de waarde van het overzicht uiteraard ten zeerste ver-

hoogt. Deze loonen zijn vermeld voor een 12-tal beroepen in de gemeenten met 50.000 en meer inwoners, dus Amsterdam, Apeldoorn, Arnhem, Dordrecht, Eindhoven, 's-Gravenhage, Groningen, Haarlem, Leiden, Maastricht, Nijmegen, Rotterdam, Tilburg en Utrecht. Verder zijn voor een 38-tal beroepen de loonen gepubliceerd op 1 Juni 1926 in een aantal gemeenten met 10.000 en meer inwoners. Dit overzicht beperkt zich niet alleen tot de loonen in de bestaande C.A.O., doch men heeft er ook aan toegevoegd de loonen in de metaalindustrie; R. K. Textielindustrie; Ver. van Cacao- en Chocoladefabrikanten; Van Gend en Loos en Havenbedrijven te Amsterdam en Rotterdam. Het geheel geeft dus een belangrijk overzicht van het loonpeil in de verschillende plaatsen, al moet er direct aan worden toegevoegd, dat uiteraard het contractueele loon in de onderscheidene beroepen niet steeds dezelfde waarde bezit voor de bepaling van de werkelijke verdiensten van de arbeiders. In sommige bedrijven is het vrijwel gelijk aan het inkomen, terwijl in andere bedrijven het contractloon slechts een grondslag is, en het inkomen door tarieven enz. daarvan belangrijk kan afwijken. Ten slotte valt nog te vermelden, dat in de overzichtstaten alle hier besproken gegevens voor de onderscheidene bedrijfstakken nader zijn gespecificeerd, zoodat zij, die voor een bepaalde bedrijfstak gegevens wenschen, een en ander in het overzicht zelf zullen kunnen vinden.

Haarlem, November 1926.

Ir. B. BÖLGER.

PROTECTIE, RETORSIE ENZ.

Dr. J. Oortwijn Botjes schrijft ons:

Prof. Dr. Mees oefent in een artikel met bovenstaand opschrift critiek uit op een deel van het praeadvies, dat door mij voor het Nederlandsch Landbouwwcomité is uitgebracht. Dit deel heeft betrekking op het uit- en invoerargument der vrijhandelaren.

Prof. Mees heeft gemeend mij als protectionist te boek te moeten stellen, omdat ik bovengenoemd argument bestreden heb. Hierin vergist hij zich. Mijn bestrijding gold slechts dit m.i. onjuiste argument en niet den vrijhandel in het algemeen. Dat ik dit argument bestreden heb, is slechts geschied, omdat allerlei onjuiste gevolgtrekkingen uit het verband tusschen uit- en invoer worden afgeleid.

De betalingsbalans van een land, dat geen goud voortbrengt, zal dooreengenomen in evenwicht zijn. Wordt de betalingsbalans, door een gestoorde invoer bijvoorbeeld, gunstig voor ons, dan stroomt er goud naar ons land, zegt Pierson. Hierdoor zouden de prijzen van alle goederen stijgen. Het buitenland koopt voor deze verhoogde prijzen minder van onze uitvoerartikelen en verkoopt ons meer van onze invoerartikelen totdat de betalingsbalans zich heeft hersteld. Volgens Beaujon heeft reeds het agio op de wissel ten gevolge, dat onze exportartikelen minder worden gekocht en de aankoop van importartikelen bij ons toeneemt.

Het wil mij voorkomen, dat dit onjuist is. Dat de prijzen der goederen algemeen zouden stijgen, doordat er meer goud in ons land aanwezig is, kan niet worden bewezen. De prijzen stijgen slechts als er meer vraag komt of er minder wordt aangeboden. De aanwezigheid van veel goud in ons land bewerkt geen meerdere vraag naar kaas, boter, vleesch, gloeilampen of andere uitvoerartikelen en evenmin naar tarwe, garens of manufacturen. Ook het wisselagio is veel te klein om in dezen eenigen invloed uit te oefenen.

Het bezit van groote vorderingen op het buitenland of van veel goud veroorzaken geen behoefte aan bovengenoemde export- en importartikelen, maar veroorzaken wel behoefte aan belegging. Het is in de eerste plaats de belegging, welke oorzaak is, dat een gestoorde betalingsbalans zich herstelt.

Verhoogde vraag naar belegging is oorzaak, dat effecten uit de handen van buitenlanders in die van Nederlanders overgaan of dat meer kapitaal in eigen

land wordt vastgelegd. Het laatste kan slechts geschieden, doordat meer steenen, hout, ijzer, machines, grondstoffen uit het buitenland worden ingevoerd of doordat minder van deze artikelen worden uitgevoerd. Of de belegging plaats heeft doordat effecten gekocht worden of doordat fabrieken en werkplaatsen in eigen land worden opgericht of beter geoutilleerd, doet weinig af. In beide gevallen bewerkt zij een herstel van de betalingsbalans.

Wordt veel geld belegd en worden tevens de bedrijven uitstekend geoutilleerd, dan gaat dit gepaard met groote vermogensinkomsten en hooge loonen. Beide geven aanleiding tot grootere behoeftenbevreemding. Er worden meer verbruiksgoederen als automobielen, kleederen, sinaasappelen enz. ingevoerd, maar minder kaas, boter, enz. uitgevoerd als gevolg van de hoogere levensstandaard. Ook hierin zit een oorzaak voor het herstel van de betalingsbalans.

De vraag of hooge invoerrechten kunnen bewerken, dat er een voor ons gunstige storing in de betalingsbalans plaats heeft, is echter aan redelijken twijfel onderhevig. Want de kunstmatige ontwikkeling der beschermde industrieën heeft tot gevolg, dat arbeiders aan de niet beschermde industrieën worden onttrokken. Ook heeft ze tot neiging de geldloonen te verhoogen, omdat voor hetzelfde geldloon iets minder kan worden gekocht. Beide factoren veroorzaken een mindere voortbrenging in de niet beschermde industrieën. Er ontstaat hierdoor meer invoer en minder uitvoer van de niet beschermde artikelen. Deze meerdere invoer en mindere uitvoer, waardoor de betalingsbalans wordt hersteld, zijn echter geenszins een gevolg van de storing van die balans.

Indien het evenwicht in de betalingsbalans zich herstelde zooals Pierson, Beaujon, Mees, Josephus Jitta en Van Welderen Rengers zich dit denken, dan zou het een ramp zijn voor de ééne industrie, indien de andere voor een grootere geldswaarde ging produceren. Groote oogsten bijvoorbeeld veroorzaken een minderen invoer van graan. Er ontstaat, evenals bij hooge invoerrechten, een storing in de betalingsbalans. Er stroomt goud naar ons land. Alle andere artikelen worden volgens Pierson e.a. duur en kunnen niet worden uitgevoerd. De betalingsbalans zou zich moeten herstellen door mindere productie in de takken van voortbrenging, die met die groote oogsten niet in verband staan.

Niets is echter minder juist. Het eenige wat er gebeurt is dat de boeren, die deze groote oogsten hebben voortgebracht, meer geld ontvangen en dit geld gaan beleggen of verteren. Zij koopen effecten, verbeteren hun bedrijf, schaffen een auto aan, koopen meer kleederen of andere verbruiksartikelen. De storing in de betalingsbalans herstelt zich ook hier door belegging of meerdere bevrediging van behoeften, zooals zij dit altijd zal doen.

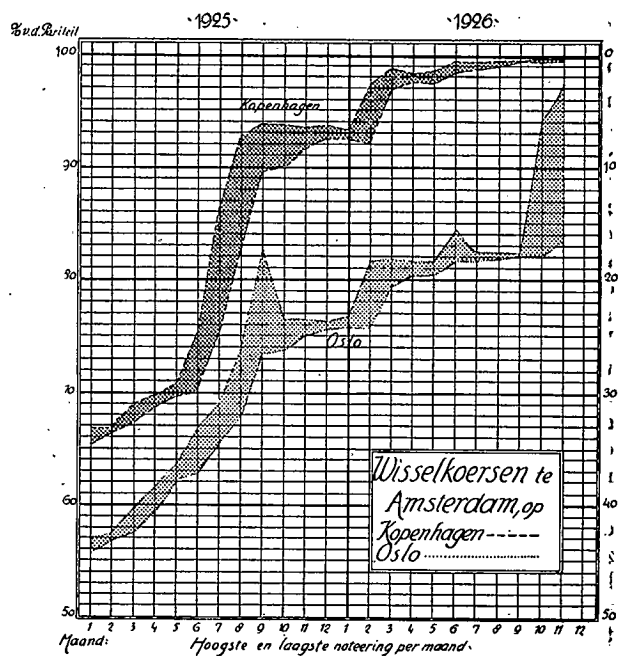
Het uit- en invoerargument is m.i. eerbiedwaardig door den leeftijd, die het onbegrijpelijkwijze heeft kunnen bereiken, maar door niets anders.

Oostwold (Old.).

DE NOORSCH KROON.

Terdege heeft Noorwegen de gevolgen van schommelingen in de waarde van de Kroon in de laatste jaren aan den lijve gevoeld en toen na een periode van betrekkelijke stabiliteit opnieuw belangrijke koerswijzigingen in het begin van 1926 optraden, was de reactie tot het afwerpen van verdere fluctuaties dienovereenkomstig sterk bij alle met verantwoordelijkheid belaste personen.

De speculatie voor buitenlandsche rekening had ook hier weder een rol mede gespeeld en om althans dezen ééne factor zooveel mogelijk uit te schakelen werden verschillende maatregelen door Norges Bank noodzakelijk geacht. Zij vreesde niet alleen den tot excessen leidenden invloed dier speculatie op de valutamarkt, maar ook een inflationistische werking van den grooten toevloed van saldi uit den vreemde. Die

saldi behooren bovendien tot de meest beweeglijke en verdwijnen en masse even snel als zij komen. In de derde plaats vreesde zij daarom, dat de liquiditeit der Noorsche banken, die juist zeer moeilijke tijden achter den rug hadden, in gevaar zou komen, wanneer zij er toe overgingen die saldi rentegevend in hun bedrijf te beleggen.

Norges Bank nam dus het initiatief en vond de particuliere bankiers tot samenwerking bereid. Het driedelige resultaat was:

1° een onderlinge overeenkomst om de rente op deposito's van buitenlanders te verlagen en vanaf 25 Februari 1926 geen rente meer te vergoeden op saldi van buitenlanders boven het bedrag, dat hun rekening op den twaalfden te voren aanwees;

2° pogingen tot het vervolmaken van een systeem, volgens hetwelk die niet rentedragende saldi van buitenlanders door de particuliere bankiers gestort moeten worden bij Norges Bank;

3° de berekening sedert 15 Mei 1926 van een provisie van ten minste $\frac{1}{10}$ per mille over alle betalingen en overboekingen van bedragen van Kr. 50.000 en hooger voor rekening van buitenlandsche banken met dergelijke uitzonderingen, dat men hoopte vrij door te laten gaan de betalingen en overboekingen die een gevolg waren van reëlen handel.

Norges Bank gaf verder herhaaldelijk te verstaan, dat zij door interventie op de wisselmarkt alles zou doen wat in haar macht lag om de Kroon stabiel te houden. Zij voegde echter daaraan toe, dat men van niemand mocht vergen zich boven zijn krachten te verbinden. Zij voorzag nl., dat het bezit van een verhoogde buitenlandsche portefeuille in hooge mate verliesgevend voor haar zou kunnen worden en zij had ook reeds bij de groote Noorsche bankcrisis geen risico's op zich willen nemen, die bepaalde daarvoor bestemde reserves te boven gingen. Toen het Storting dan ook op 11 Juni 1926 in een geheime zitting een niet gepubliceerde overeenkomst tusschen Norges Bank en de regering goedkeurde, concludeerde het publiek hieruit, dat de regering daarbij het geheele of gedeeltelijke risico van operaties op de wisselmarkt had overgenomen ter vergrooting van de kracht van Norges Bank.

Deze wenschte bij al die vrijwillige overeenkomsten echter blijkbaar ook nog een stok achter de deur en zoo kwam op haar initiatief de tot heden nog niet gebruikte Noodwet van 13 Juli 1926 tot stand, waarbij de regering gemachtigd wordt door gevangenisstraf gesanctioneerde maatregelen uit te vaardigen, welke zij doelmatig mocht oordeelen om speculatie in Noorsche Kronen te voorkomen of den invloed van dergelijke speculatie te temperen.

Behoudens een belangrijke speculatieve stijging en een reactie op grond van de algemeene verwachting vóór en na de behandeling van deze geheime overeenkomst in het Storting, wist Norges Bank de Kroon ten opzichte van Pond-sterling en Dollar gedurende de eerste negen maanden van het loopende jaar vrij stabiel te houden op een niveau iets boven de 80 pCt. van haar vroegere goudwaarde. Maar langzaam groeide er een dispariteit tusschen de officieele notering en de appreciatie van vele aanvankelijk buiten de markt gebleven belanghebbenden. Toen deze als koopters van Kronen en verkoopters van andere valuta in het midden van October plotseling op Oslo's beperkte markt los kwamen, was de stroom niet meer te keer en steeg de Kroon tot zij thans nog slechts circa 3 pCt. beneden haar oude pariteit staat.

Meerdere oorzaken hadden hiertoe medegewerkt. In de eerste plaats was het nadeelig saldo der handelsbalans gedurende het loopende jaar zoo klein, dat het ongetwijfeld overtroffen werd door de inkomsten uit de vrachtvaart, de walvischvangst aan de Zuid-Pool en het belangrijke vreemdelingenverkeer. Daarenboven werd er nog steeds veel crediet in het buitenland, vooral in Londen, opgenomen en als gevolg van dit alles was de betalingsbalans in sterke mate actief geworden.

In de tweede plaats speelden psychologische factoren een groote rol. Vooraanstaande personen hadden zich in het verleden uitgesproken tot een terugkeer — zij het dan ook in een langzaam tempo — van de Kroon tot haar vooroorlogse pariteit. Men had de stijging van de Deensche Kroon van circa 65 pCt. tot bijna pari gezien en men had de beweging van die verwante munt in Noorwegen gevoeld. Dat officieele personen hun verklaringen later wat mitigeerden was niet voldoende om het vertrouwen, gewekt door hun eerste ontboezemingen en het Deensche voorbeeld; aan het wankelen te brengen en er was dus maar weinig noodig om een opwaartsche beweging in het leven te roepen.

Na de eerste groote stijging verlaagde Norges Bank op 27 October haar rente van 5 op $4\frac{1}{2}$ pCt., maar na het bovenstaande is het duidelijk, dat daarvan een slechts minimale invloed kan uitgaan op de verhoudingen tot het buitenland. De motiveering steunde dan ook bijna geheel op den binnenlandschen toestand.

De betere stand van de Kroon op de wisselmarkt bracht natuurlijk eenige voordeelen mede voor de importeurs voor zoover zij niet met groote voorraden zaten. De exporteurs daarentegen klagen steen en been terwijl onmiddellijk van hen afhankelijk zijn de vischvangst, de blikindustrie en een deel van den landbouw. De reeders, die hun schepen voor het overgrote deel in Ponden verhuren, zien zich de voordeelen van de verbetering der vrachtenmarkt in belangrijke mate ontgaan. Zij, die schulden in het buitenland hadden aangegaan, namelijk vele ondernemers, een enkele gemeente en de Staat, zien die lasten verlicht; maar in totaal worden de buitenlandsche schulden toch overtroffen door de nu zwaarder geworden binnenlandsche verplichtingen. De arbeidersklasse, wier arbeidsvoorwaarden in zeer lang loopende contracten plagen te worden vastgelegd, zal meer met haar inkomen kunnen kopen, als de werkloosheid althans niet te zeer toeneemt.

Het is met dat al moeilijk te zeggen of de voordeelen, die verbonden zijn aan een stijging in koopkracht van de Kroon opwegen tegen de nadeelen van de depressie, die op een dergelijk verschijnsel moet volgen. Maar waar het Noorsche volk graag weder de Kroon op haar oude niveau zou zien en stabiliteit ten slotte steeds te verkiezen is boven fluctuaties, daar kan moeilijk anders verwacht worden, dan dat thans weder alle krachten ingespannen zullen worden om den nu eenmaal bereikten koers voorloopig te handhaven.

26 November 1926.

Mr. C. J. DE VRIESE.

BUITENLANDSCHE MEDEWERKING.**HET EINDE VAN DE STAKING: WAT ZIJN DE VOORUITZICHTEN?**

Prof. Dr. Th. E. Gregory te Londen schrijft ons:

De kolenstaking nadert zichtbaar haar einde, de beperking op den verkoop van kolen is opgeheven, de kolenprijzen dalen tengevolge van de anticipatie op grotere voorraden, maar evenzeer omdat consumenten zich terughoudend betoonen. Zij dalen zelfs in districten, die verder van het mijngebied af liggen. De meerderheid der arbeiders gaan op de voorstellen van de eigenaren in en zijn gedwongen het principe van een langeren arbeidsdag te aanvaarden. De strijd mag in sommige districten, waar de vooruitzichten het ongunstigst zijn en de eigenaren dus de grootste offers vragen, nog een tijdlang gerekt worden, doch over het algemeen behoort de staking tot het verleden. De vraag is nu hoe het land er thans aan toe is.

De couranten staan vol berekeningen over de „bedragen, die de staking aan het land heeft gekost”. Deze berekeningen zijn over het algemeen het papier, waarop zij gedrukt staan, niet waard, aangezien zij geen onderscheid maken tusschen de verliezen, die meer of minder ver verwijderd zijn — verliezen, die zich weerspiegelen in de inkomsten op een lateren datum, in de toekomstige verliezen aan Britsche kolenmarkten en dergelijken meer — en die verliezen, welke reeds daadwerkelijk geleden zijn. Voor het grootste gedeelte behooren de verliezen van de staking tot de laatste categorie. De werkelijke kosten van de staking zijn voor de mijnwerkers: de consumptieve uitgaven, waartoe zij gedwongen waren; en de werkelijke kosten voor andere arbeiders: een beperking in hun consumptie door den drang van werkloosheid en beperkten arbeidstijd. Deze verliezen zijn uiteraard onherroepelijk en wanneer zij op hun volle bedrag worden berekend, mag men hen niet nogmaals meetellen, wanneer de daling in handel en bedrijf statistisch wordt geschat. Niettemin zijn deze bedragen geweldig. Ik bracht de laatste week-end door in een kleine stad in de mijnstreek van Northumberland, een van de zwaarst getroffen districten. De algemeene indruk was, dat het drie jaren zal duren voor de mijnwerkers de schulden, die zij hebben aangegaan, zullen hebben afbetaald. De levensstandaard, ofschoon laag, is in de laatste zeven maanden niettemin hooger geweest dan hij had behooren te zijn.

Wat zijn de vooruitzichten? Behalve in de Midlands, waar de kolenproductie toeneemt en betere vooruitzichten heerschen, schijnen de leiders van de staking, voor zoover het zich laat aanzien, het prestige niet te hebben verloren. „De eigenaren hebben gewonnen door uithongering” is een formule, die de houding der menschen dekt, voor zoover ik in staat was daar achter te komen. Het gevoelen, dat de achtuurendag verkeerd is, is niet verzwakt. De opvatting, dat de strategie van Mr. Cook onverstandig is geweest of dat de economische situatie van de kolenindustrie in het algemeen genomen een herziening van de voorwaarden, zoals die vóór de staking heerschten, noodzakelijk maakt, bestaat bij de meerderheid niet. Het rapport van de steenkolencommissie is, voor zoover men zien kan „zoo dood als een pier.” Feitelijk is het eenige stuk constructieve wetgeving, dat overeind staat, de Mining Industry Act van 1926, waarbij de samensmelting van mijnondernemingen aangewakkerd zal worden door de vrijstelling van zegelbelasting voor „erkende” aaneensluitingen. De Railway and Canal Commission heeft de bevoegdheid verkregen de partijen, die betrokken zijn bij een voorgesteld schema, te hooren, indien zulk een schema in principe goedgekeurd is door de Board of Trade, en, indien de Commissie het schema voor aaneensluiting goedkeurt, zal het alle betrokkenen binden. Dezelfde wet voorziet erin, dat voortaan de eigenaren van een royalty 5 pCt. van het door hen ontvangen bedrag storten in het onder de mijnwet opgericht fonds, het

zgn. „welvaartsfonds”, dat zal worden besteed ten bate van de mijnwerkers. De wet geeft derhalve nieuw leven aan het principe, dat de royalty-eigenaren, die reeds bepaalde mijnrechtbelastingen betalen, volgens de begroting van Lloyd George in 1909, aan een speciale belasting onderworpen worden. Verder geeft de wet den Minister van Arbeid de macht tot het maken van bepalingen om te verzekeren, dat personen, die reeds in de industrie werkzaam zijn, de voorkeur genieten bij tewerkstelling. Het doel is te voorkomen, dat personen toetreden tot de industrie, wanneer er nieuwe mijnen worden aangeboord, terwijl mijnwerkers, die elders uit hun werk gestooten zijn, uit het werklozenfonds ondersteund worden. De gedachte is natuurlijk schitterend, maar de uitwerking van deze gedachte wordt bemoeilijkt door het feit (een feit, dat de mijnwerkers zelf toegeven), dat het zeer moeilijk is mijnwerkers te bewegen van de eene streek naar de andere te verhuizen. Deze wet doet weinig ter bevordering van de reconstructie in de industrie en wat zij doet, werpt weinig gewicht in de schaal, vergeleken met het feit, dat het nu mogelijk is voor een periode van vijf jaren acht uren per dag te werken, ten gevolge van een amendement op de vroegere wetgeving inzake den arbeidsduur in de mijnindustrie.

De mijnwerkers-federatie is nog steeds in leven, doch zij is verlamd door een financieele uitputting. Het is waarschijnlijk, dat de staking tot gevolg zal hebben, dat de mijnwerkers in toenemende mate hun krachten zullen aanwenden in den parlementairen strijd en in de richting van het communisme. De ouderen zullen trachten hervormingen te verkrijgen door hernieuwde politieke agitatie, de jongeren zullen meer aan de linkerzijde komen te staan, die thans reeds profiteert van de leus dat „de mijnwerkers door de arbeiderspartij verraden zijn”.

Veel ernstiger is de vraag hoe de reactie na de staking op de houding van eigenaren en Gouvernement zal werken. Wanneer de mineigenaren de mijnwerkers verslagen hebben, dan hebben zij evenzeer de Regeering verslagen door haar te dwingen het amendement op den achtuurendag te aanvaarden en door hun weigering om in te stemmen met de voorstellen over een nationale arbitrage. Van dit standpunt heeft de „laissez faire” gedachte haar eerste overwinning sedert lange jaren op het gebied der industrie behaald. Het is waarschijnlijk, dat de overwinning alleen mogelijk is geworden doordat de Regeering niet wezenlijk eensgezind was over de vraag, wat men moest doen. Doch hoe dit zij, de koppigheid van de mineigenaren heeft hen ditmaal ongetwijfeld vruchten afgeworpen.

De toestand in de Britsche industrie zal in de naaste toekomst afhangen van de mate, waarin de werknemers van hun macht gebruik zullen maken. Vele waarnemers zijn van meening, dat zij besloten zijn het trade-unionisme te vernietigen, doch dit lijkt overdreven. Wat zeker is, is dit. Dat bepaalde groepen in de publieke opinie van meening zijn, dat de zwakte van de trade-unions na de verliezen van de laatste maanden te zamen met de openbaring van kracht gedurende en na de algemeene staking een gunstige gelegenheid biedt om de geheele basis van de wet, die hun positie regelt, te herzien. Zoals de zaken nu staan, zijn de fondsen der trade-unions onaanastbaar voor een aanval op grond van eenige onwettige actie van de zijde van de leiders ter bevordering van een industrieel geschil. De vraag, wat een industrieel geschil is „volgens de bedoeling van de wet”, nl. de Trade Dispute Act van 1906, is nu een vraag van groote betekenis geworden, want de laatste juridische interpretatie, die gedurende de algemeene staking gegeven is, schijnt aan te duiden, dat een algemeene staking niet behoort tot de categorie der industriele geschillen. De conservatieve partij wenscht de onaanastbaarheid der trade-union-fondsen opgeheven te zien, zelfs gedurende een industrieel geschil volgens de gewone definitie, en verlangt verder een beperking van het recht tot „posten”, een recht, dat gedurende

de kolenstaking in sommige gevallen ongetwijfeld is misbruikt voor volstrekt ontoelaatbare doeleinden.

Bij de Labour Partij is de handhaving van de tegenwoordige rechten der trade-unions niet enkel een geloofszaak, doch zelfs een vraag van leven of dood. De opvattingen van de leiders der Labour Partij zijn in het verleden echter niet altijd zoo eensgezind geweest. Mr. Sydney Webb bijv. was tegen het verleenen van onaantastbaarheid aan trade-union-fondsen, toen deze kwestie door een commissie onderzocht werd; vóór het aannemen van de wet van 1906. Doch wat ook de verdiensten mogen zijn van wetswijzigingen. (en er is veel te zeggen voor codificatie na een onpartijdig onderzoek), er is geen twijfel mogelijk, dat dit geen geschikt moment is tot handelen. De hartstochten, die in de laatste zeven maanden zijn gewekt, moeten eerst rustig kunnen bedaren, nadat wij de tegenwoordige spanning te boven zijn gekomen.

Wat de zuiver economische zijde betreft, hebben een reeks gebeurtenissen het hunne ertoe bijgedragen om het overdreven pessimisme van de laatste zomermaanden te verminderen. In de eerste plaats heeft men het niet noodzakelijk gevonden de Bankrente te verhoogen en het schijnt zelfs mogelijk voor de Bank deze rente na Kerstmis te verlagen, wanneer de betaling der belastingen de contróle van de Bank over de markt vergemakkelijkt. Er zijn teekenen, dat de acute depressie in de Scheepsbouw-industrie plaats maakt voor gunstiger omstandigheden; zoo ongeveer ½ miljoen ton aan nieuwe orders zijn in de laatste paar weken geplaatst; de wolindustrie kan in de toekomst een verbetering tegemoet zien van de zware Fransche concurrentie, waar zij onder had te lijden. De automobiël-industrie is overladen met orders en zelfs de katoenindustrie hoopt op enig herstel.

Er zijn redenen te vermoeden, dat een onvoldoende analyse van het statistisch materiaal verantwoordelijk is voor een gedeelte van het wantrouwen, waarmede de toekomst van de Britsche industrie wordt aangezien. Groote nadruk is gelegd op de cijfers van de handelsbalans. In de eerste negen maanden van dit jaar bedroeg deze balans £ 330.000.000, terwijl het totale ongunstige saldo gedurende het vorige jaar slechts £ 384.000.000 bedroeg. Bij een dergelijke verhouding zal de balans over het geheele jaar rondt £ 440.000.000 bedragen en er is zwaar gediscussieerd over de vraag of dit er niet op wijst, dat onze schulden op korten termijn tegenover het buitenland belangrijk toegenomen zijn. Een nauwkeurig onderzoek van deze gansche kwestie kan men vinden in het Oct./Nov.-nummer van de Review van de Midland Bank. De conclusie schijnt gewettigd, dat er momenteel geen gegevens zijn, die het inzicht steunen, dat onze schulden op korten termijn toenemen, terwijl vaststaat, dat wij dit jaar meer dan het vorige jaar op langen termijn hebben uitgeleend. De eenige conclusie, die men volgens de Review kan trekken, is deze, dat wij in het verleden den omvang van onze onzichtbare inkomsten hebben onderschat, zoodat wij in werkelijkheid beter in staat zijn de moeilijkheden te boven te komen dan wij op het eerste gezicht verwachtten. De toename van het zichtbaar importsaldo houdt niet in, dat onze schulden is toegenomen, maar wijst op een onderschatting van onze onzichtbare inkomsten.

Aan den anderen kant heeft het Ministerie van Arbeid eenige merkwaardige cijfers gepubliceerd, die aantoonen, dat ondanks de depressie van den handels een aanzienlijk aantal arbeiders overgeplaatst zijn; zoodat in werkelijkheid sommige industrieën niet zulke een depressie doormaken als in het algemeen wordt aangenomen. De industriebevolking verplaatst zich van den ouden handel in stapelartikelen naar een groot aantal nieuwe handelstakken. Zoo nam tusschen Juli 1923 en Juli 1926 in één industriegroep het aantal arbeiders met meer dan 460.000 man toe, een toename van 14 pCt. van het basisjaar, terwijl anderzijds een andere groep meer dan ¼ miljoen verloor; een afname van bijna 8 pCt. van het basisjaar. De

industrieën van de eerste groep omvatten bouwnijverheid, de distributiehandel, zijde en kunstzijde, elektrische bedrijven en een groot aantal kleinere groepen. De groepen, die arbeiders verloren hebben, omvatten mijnindustrie, technische vakken, scheepsbouw, wolindustrie, de spoorwegen en de ijzer- en staalhandel. Deze cijfers wijzen er tot op zekere hoogte op, dat het zwaartepunt van het Britsch industrieel leven bezig is zich te verschuiven en dat, terwijl de oudere groepen grond verliezen, een nieuwe groep naar boven streeft. M.a.w. de depressie in de Britsche industrie is niet zoo'n algemeen verschijnsel als men zich gewoonlijk voorstelt.

DE ECONOMISCHE TOESTAND IN ROEMENIË.

Dr. R. Kerschagl te Weenen schrijft ons:

De stijging in de Roemeensche valuta, de Lei, heeft in den laatsten tijd herhaaldelijk tot verrassingen aanleiding gegeven. Terwijl de Roemeensche valuta nog in den aanvang van het jaar een uitgesproken neiging tot dalen vertoonde, is zij heden weer met ongeveer 60 pCt. ten opzichte van haar laagsten stand gestegen; zulks zonder dat er een werkelijk ernstige verandering in de geldpolitiek heeft plaats gehad. De in het voorjaar ontworpen geldpolitiek is niet uitgevoerd, ten minste tot op heden niet ernstig gevolgd. Van het geheele program, dat oorspronkelijk een betrekkelijk snelle en sterke deflatie tot doel had, zijn voorloopig slechts twee punten uitgevoerd. Men heeft de vastgestelde maximumgrens van den biljettenomloop van 21 milliard Lei inderdaad niet overschreden, ofschoon men herhaaldelijk tot op eenige miljoenen deze grens genaderd is. Daarenboven heeft men het bedrag aan goud en gouddeviezen in totaal met rond 130 miljoen Lei vermeerderd, wat echter te zamen slechts ongeveer één tiende van het totale bedrag aan goud en deviezen bedraagt, een vermeerdering, die dus eigenlijk overwegend principieele en psychologische beteekenis heeft. Het fonds, dat gevormd zou worden om daaruit de middelen voor de deflatie te bestrijden, is intusschen tot op heden niet zichtbaar in werking getreden. Daarentegen heeft men de aangekondigde vergrooting van het kapitaal der circulatiebank inderdaad doorgevoerd. De toename in haar is dan ook naast de seizoenfluctuatie van de handelsbalans in de eerste plaats op rekening hiervan te stellen. De volgende tabel geeft een overzicht over de ontwikkeling van de Roemeensche circulatiebank en van den koers van de Roemeensche valuta.

Wanneer men zich nu afvraagt, waaraan de uitgesproken verbetering der valuta en de gunstige ontwikkeling van het economisch leven (althans ten opzichte van den toestand van kortgeleden) toe te schrijven valt, dan wordt deze vraag door de gegevens over het economisch leven duidelijk beantwoord. Roemenië heeft een bijzonder goeden oogst gehad, een oogst zóo goed, als in geen der voorafgaande jaren het geval is geweest en die vooral, waar het veldvruchten betreft, het gemiddelde van vóór den oorlog zeer belangrijk overtreft. De volgende tabel geeft een overzicht van de resultaten van den Roemeenschen oogst.

	In '1000 tonnen.			Gemiddelde van v. d. oorlog
	1926	1925	1923	
Maïs . . .	5.166	4.159	4.365	4.865
Tarwe . . .	3.099	2.851	2.700	3.713
Gerst . . .	1.728	1.019	1.501	1.388
Haver . . .	1.223	740	925	850
Rogge . . .	302	203	259	487

Daarbij heeft ook de Roemeensche productie van aardolie een buitengewone stijging doorgemaakt. Ofschoon de cijfers voor het jaar 1926 nog niet voorhanden zijn en de cijfers voor 1925 eerst kortgeleden gepubliceerd werden, kan men toch reeds nagaan, welk een geweldige stijging op dit gebied heeft plaats gehad, zoodat in het jaar 1924 de aardolieproductie van vóór den oorlog weer bereikt werd om in de jaren 1925

Roemeensche Nationale Bank.

	Goud	Deviezen	Goud-certificaten	Disconto's	Staats-schuld	Leeningen	Circulatie	Giro	Gemiddelde koers van de Lei in Weenen	Disconto-voet
9 Januari . . .	567	654	5.680	8.223	10.677	558	19.906	8.454	3.21 $\frac{1}{4}$	6%
6 Februari . .	567	654	5.680	8.225	10.677	539	19.852	8.778	3.09 $\frac{1}{4}$	6%
6 Maart . . .	567	654	5.680	8.172	10.677	564	20.093	8.439	3.06	6%
10 April . . .	568	654	5.679	8.228	10.677	556	20.504	8.233	2.91 $\frac{1}{4}$	6%
8 Mei	569	754	5.679	8.206	10.677	549	20.967	7.713	2.39	6%
5 Juni	568	755	5.679	8.382	10.677	571	20.985	7.878	2.92	6%
3 Juli	568	755	5.679	8.438	10.677	566	20.970	7.783	3.38	6%
7 Augustus . .	569	754	5.679	8.407	10.677	584	20.999	7.896	3.28	6%
4 September .	569	774	5.679	8.739	10.677	598	21.041	7.800	3.53 $\frac{1}{4}$	6%
2 October . .	570	774	5.679	8.954	10.677	605	21.050	7.970	3.70	6%
6 November .	571	774	5.679	9.020	10.677	616	20.985	8.821	3.85 $\frac{1}{4}$	6%

en 1926 reeds zeer aanzienlijk te worden overtroffen. De volgende tabel toont de aardolieproductie van Roemenië aan.

Aardolieproductie van Roemenië.

1913	1.855.225 ton
1919	920.437 „
1920	1.037.048 „
1921	1.163.242 „
1922	1.365.765 „
1923	1.515.637 „
1924	1.851.231 „
1925	2.313.500 „

De gunstige resultaten van den economischen toestand van Roemenië komen ook tot uitdrukking in de resultaten van den Roemeenschen buitenlandschen handel. Ofschoon slechts de cijfers over het eerste halfjaar van 1926 gepubliceerd zijn en derhalve de hoogconjunctuur van het uit veldvruchten en vee bestaande deel van den uitvoer daarin nog niet tot uitdrukking komt, wijzen de cijfers over het tweede kwartaal van 1926 toch reeds op een aanzienlijk actief:

	Invoer	Uitvoer	Saldo
	in miljoenen Lei		
Januari	2.739	2.403	— 336
Februari	2.987	2.143	— 844
Maart	4.075	2.716	— 1.359
April	2.469	2.969	+ 500
Mei	2.830	4.075	+ 1.245
Juni	2.935	3.936	+ 1.001
	18.035	18.242	+ 207

Het jaar 1926 vertoont dus in tegenstelling met het jaar 1925 een groote activiteit. Het volumen van den handel is met ongeveer $\frac{1}{2}$ toegenomen. De handelsbalans speelt een des te grootere rol, aangezien de betalingsbalans van Roemenië passief is en het deficit uit het actief van de handelsbalans moet worden gedeckt. De te verwachten stijging van de handelsbalans voor het derde en vierde kwartaal van 1926 doet een bijzonder gunstige ontwikkeling met een groot actief verwachten.

Wezenlijken voortgang heeft ook de consolideering van de buitenlandsche credietverleening aan Roemenië gemaakt. In een ontgoocheling over het feit, dat het niet mogelijk was uit de militaire overwinning het een of andere financieele voordeel te trekken, heeft men zich aanvankelijk tot buitengewoon onverstandige handelingen laten verleiden. Wanneer men bedenkt, dat Roemenië, dat een zeer arm land is, slechts 1 $\frac{1}{2}$ pCt. van de herstelquote van Duitschland en 10 $\frac{1}{2}$ pCt. van de herstelquote van Oostenrijk-Hongarije en Bulgarije toegezegd kreeg, dan zal men deze ontgoocheling begrijpen, aangezien, naar men weet, in verband met de saneering in de drie laatstgenoemde staten het totaal der herstelbetalingen twintig jaren is opgeschort en daardoor practisch feitelijk geheel opgeheven is, terwijl de Deutsche quote door leveringen in natura meer dan voldaan werd. Roemenië trachtte derhalve bijzondere aanspraken te ontleenen zoowel aan het feit, dat indertijd de Banca Generala door de Deutsche bezettingstroepen is benut als aan artikel 18 van het Verdrag van Versailles en toen het met deze juridisch niet houdbare aanspra-

ken geen succes had, trachtte het Deutsche eigendommen in beslag te nemen en den Duitschen invoer te boycotten. Aangezien dit echter niet uitvoerbaar bleek, overlegde het de zaak nog eens en maakte in tegenstelling met Polen deze maatregelen tijdig ongedaan, zoodat geen grootere economische schade werd aangericht. Daarentegen besloot het eindelijk, de Roemeensche buitenlandsche schulden te consolideeren, die in totaal een zeer aanzienlijk bedrag uitmaakten. Er werden veelbelovende onderhandelingen gevoerd, die met Groot-Brittannië en Amerika in het voorjaar van 1926 tot een definitieve regeling leidden, terwijl een overeenkomst met Frankrijk en Italië eerst later tot stand kwam. Daardoor werd de credietwaardigheid van Roemenië in de oogen van het buitenland zoozeer verhoogd, dat men er weer in slaagde, leeningen in het buitenland te plaatsen. Men kan begrijpen, wat dit beteekende, wanneer men zich bedenkt, dat het geweldige gebrek aan geld den rentevoet voor de leidende Roemeensche industrieën tot 20 en 30 pCt. had opgedreven. In de eerste plaats gelukte het een leening in Italië te sluiten van rond 200 miljoen Lire, waarvan overigens slechts 185 miljoen Lire in contanten werden uitgekeerd, in verband met vooruitbetaling van rente en annuïteiten. Verder werd over een groote leening in Engeland van rond 30 miljoen pond door bemiddeling van het bankiershuis Schröder & Co. onderhandeld, waarvan 20 miljoen voor den wederopbouw van de spoorwegen en 10 miljoen voor de definitieve stabilisatie van het geld zouden worden besteed. Ook Duitschland onderhandelt volgens de laatste berichten over een leening van ongeveer 50 miljoen Mark, die geleverd zullen worden onder het beding, dat de aanspraken inzake de Banca Generala voorloopig zullen worden terzijde gesteld en van de aanspraken uit artikel 18 van het Verdrag van Versailles door Roemenië uitdrukkelijk zal worden afgezien. Ook met Amerikaansche bankiershuizen zouden, in het bijzonder in verband met de aanwezigheid van koningin Maria van Roemenië, in Italië onderhandelingen over het verlenen van een groote leening aangeknoopt zijn.

Het zwakke punt blijft thans evengoed als vroeger de toestand van de Staatsfinanciën. Formeel is weliswaar in de laatste drie jaren niet slechts de ontworpen begrooting doorvoerbaar gebleken, doch heeft men zelfs een klein overschot kunnen boeken. Practisch echter kan men deze niet als duurzaam geconsolideerd beschouwen. De inkomsten van den Staat zijn bijna geheel op tollen en indirecte belastingen opgebouwd zonder een ruggegraat te bezitten in een vast belastingstelsel in modernen zin. Daarbij komt, dat de uitgaven voor cultureele doeleinden minimaal zijn, de militaire lasten daarentegen geweldig groot. De uitgaven aan ambtenaarstractementen zijn ondanks het groote aantal ambtenaren zoo gering, dat men zonder overdrijving zeggen kan, dat het meerendeel der ambtenaren zonder bijverdienste slechts zeer moeilijk den strijd om het bestaan kan volhouden. Men dient in deze omstandigheid ongetwijfeld een van de hoofdoorzaken te zoeken voor de nog heerschende corruptie bij de spoorwegen, de gendarmerie, ja zelfs het ge-

recht, het ijkwezen en de douane. Deze corruptie is ongetwijfeld één van de voornaamste hinderpalen voor een gezond bestuur en een sterkeren uitbouw van den handel en het geldverkeer in Roemenië. In het bijzonder lijden de nieuw-Roemeensche gebieden, die deze verhoudingen uit de jaren voor den oorlog nog niet kenden, bitter onder deze toestanden en hebben, in tegenstelling met oud-Roemenië, de laatste jaren zelfs een zekeren teruggang ondervonden in enkele takken van het economisch leven. In ieder geval wordt beweerd, dat het nieuwe Kabinet in Roemenië sterker dan tot nog toe het geval is geweest, streeft naar het saneeren van het bestuur en de financiën van het land. Voor dit van nature zoo rijke land zou een volledige gezondmaking van het binnenlandsche bestuur en de daarmee samenhangende takken van de staatsorganisatie zeker ongekende mogelijkheden bieden voor een sterken opbloei van het economisch leven.

AANTEKENINGEN.

Rijksgarantie voor de Algemeene Centrale Bankvereniging voor den Middenstand.

In het No. van 17 November ll. werd op p. 1012 afgedrukt hetgeen in de toelichting tot de begrooting van Financiën en het Voorloopig Verslag over deze aangelegenheid werd opgemerkt. In de Memorie van Antwoord schrijft de Minister van Financiën nu het volgende:

Er wordt in het Voorloopig Verslag aan herinnerd, dat in 1923 de tegenwoordige Minister van Financiën, die ook in dien tijd als zoodanig deel van het Kabinet uitmaakte, verklaarde, dat steun aan de Hanzebanken te 's-Hertogenbosch en te Utrecht door de Regeering „pertinent en onherroepelijk” was geweigerd.

Het is niet volkomen duidelijk, of met deze herinnering achteraf critiek op de toenmaals door de Regeering aangenomen houding wordt bedoeld. Zoo ja, dan zou deze critiek wel in opmerkelijke tegenspraak zijn met het destijds eenstemmig door de Kamer ingenomen standpunt. De geciteerde woorden werden gesproken in de rede, door den Minister van Financiën gehouden op 27 Juni 1923, waarin hij het zg. „Hanzewetje” tegenover scherpe aanvallen verdedigde. Dit wetje had de strekking, solide debiteuren van de bovengenoemde Banken er tegen te behoeden, dat zij in de ramp werden meegesleept en ontijdig werden afgeslacht. De aanvallen tegen het wetje gingen uit van de onderstelling, dat aan de Banken zelf steun werd verleend. Dit laatste werd in de geciteerde woorden van den Minister met nadruk ontkend en de leden der Kamer, die het ontwerp verdedigden, juichten die onthouding van rechtstreekschen steun niet alleen toe, maar gingen in die zelfde richting nog een stap verder. Zij drongen nl. bij den Minister aan, ook de laatste sporen, die op steun aan de banken zelf zouden kunnen wijzen, uit het ontwerp weg te nemen. Herinnerd moge hier worden aan wat het lid der Kamer, de heer Van Rijkevorsel, één der verdedigers van het ontwerp, in dezer voege opmerkte: „Ik constateer, dat de bedoeling van dit wetsontwerp is uitsluitend daarvoor in aanmerking komende debiteuren der beide banken in quaestie door een Staatsgarantie te steunen, ten einde te voorkomen, dat deze crisis ondernemingen meesleept, die niet behoeven te vallen. Iets anders is, dat, zooals de heer Van der Waerden op het voetspoor van prof. Bruins heeft betoogd, dit ontwerp er toe zou kunnen leiden door de premier-risque-garantie, dat deze banken zelf indirect toch gesteund worden. Welnu, ook ik zal zoo dadelijk bij de Regeering erop aandringen, daartegen de noodige waarborgen te geven.” Die aandrang kwam in het vervolg van de rede, waarin nader uiteengezet werd de theoretische mogelijkheid, dat de banken zelf bate van het ontwerp zouden ondervinden. Hierop volgde: „In theorie zou dat mogelijk zijn en zouden op deze wijze ook de Hanzebanken zelf kunnen profiteeren. Daarop moet dus iets gevonden worden en ik hoop, dat de Regeering daartoe bereid zal zijn.”

Gezien de geschiedenis van Juni 1923, kan de ondergeteekende dan ook moeilijk aannemen, dat thans nog een posterieure critiek zou worden geoefend op de beperktheid van het doel der Hanzewet, welke beperktheid toenmaals in aller oog haar éénige rechtvaardiging vormde.

Maar evenmin kan hij aannemen, dat met de bedoelde herinnering zou worden beoogd critiek op de toelichting, welke de ondergeteekende thans schreef bij art. 110 van de aanhangige begrooting. Art. 110 behelsde een memoriepost,

die reeds gedurende 8 jaar op de begrooting had gestaan en die bij den aanvang dier jaren, in 1919, op eene zóódanige wijze was toegelicht, dat er geen grooter risico voor den Staat in lag dan tot een bedrag van 1½ miljoen. Zonder nieuwe toelichting thans zou de Kamer dien memoriepost dus aannemen in de meening, dat hij nog steeds de oude draagwijdte had, terwijl in waarheid door een overeenkomst, door den Minister van Financiën in December 1925 aangegaan, de draagwijdte gewijzigd, immers het risico verhoogd was. Het spreekt derhalve vanzelf, dat bij de in diening van de onderhavige begrooting mededeeling van die overeenkomst moest worden gedaan.

Wanneer dan ook in het Voorloopig Verslag van „een meten met twee maten” wordt gesproken, dan moet de ondergeteekende opmerken, dat hij zich daarvan niet bewust is en dat het hem voorkomt, dat ook degenen, die dit verwijt doen, moeilijk zouden kunnen antwoorden op de vraag: of hij in 1923, tegen het gevoelen van de geheele Kamer in, steun aan de noodlijdende banken te 's-Hertogenbosch en te Utrecht had moeten voorstellen, dan wel of hij in 1926 had moeten achterwege laten mededeeling te doen van de overeenkomst van December 1925.

Toch zal wie van een meten met twee maten spreekt, hierop een antwoord moeten geven; m.a.w. moeten aanduiden, op welk van die beide momenten anders had kunnen zijn gehandeld.

Het min of meer persoonlijk element, dat in het citaat uit de rede van 27 Juni 1923 ligt, aldus uitgeschakeld zijnde, blijft slechts over de vraag, of de ambtsvoorganger van den ondergeteekende voldoende reden had om in December 1925 de bedoelde extra-garantie te verleenen en of hij daardoor niet onbillijk werd tegenover de banken, die vroeger in soortgelijke omstandigheden hadden verkeerd.

Bij de beantwoording van die vraag kan, naar het den ondergeteekende voorkomt, het antecedent van de banken te 's-Hertogenbosch en te Utrecht aanstonds worden uitgeschakeld. Op het moment, dat deze banken bij de Regeering aanklopten, was de toestand daar reeds van dien aard, dat aan redden door een eenvoudige liquiditeitsgarantie geen denken meer was. Steun in een zoodanigen vorm, dat naar menselijke berekening de Staat er zonder kleerscheuren zou afkomen en de memoriepost dus ook in de toekomst slechts voor „memorie” zou worden uitgetrokken, was wel mogelijk in 1925 bij de A.C.B., maar niet in 1923 bij de genoemde Hanzebanken.

Eenigszins anders staat de quaestie met de Hanzebank te Delft. Het is den ondergeteekende uit de stukken gebleken, dat deze inderdaad in 1924 om soortgelijken steun bij de Regeering en de Nederlandsche Bank heeft aangeklopt als later aan de A.C.B. is verleend. Die steun is toen door verschillende oorzaken niet tot stand gekomen. Of, zoo de steun wel verleend ware, de verlieskanssen voor de garanten niet grooter geweest waren dan later bij de A.C.B., kan de ondergeteekende zonder een nauwkeurig onderzoek, waarvoor op dit oogenblik uiteraard geen aanleiding bestaat, niet beoordeelen. Wel is hem uit de stukken gebleken, dat daarover toenmaals niet onverdeeld optimistisch geoordeeld werd.

Toen in December 1925 door den Minister van Financiën de overeenkomst met de Nederlandsche Bank werd gesloten, waarbij de laatste in staat werd gesteld de liquiditeit van de A.C.B. te verzekeren, was er één voornaam motief hiervoor, dat bij vorige gelegenheden niet kon werken. Dit motief was het volgende: de Staat was (sinds 1919) reeds voor 1½ miljoen bij deze bank geïnteresseerd.

De toestand was in December 1925 aldus, dat, wanneer niet een bijzondere maatregel werd getroffen om het toenmaals ontstane wantrouwen te kunnen weerstaan, de vroeger gegarandeerde 1½ miljoen groot gevaar liepen voor den Staat verloren te gaan, maar dat bij een rustige ontwikkeling, gepaard aan een reorganisatie onder bekwame leiding, de zeer groote waarschijnlijkheid bestond, dat geenerlei verlies door den Staat of de Nederlandsche Bank zou worden geleden. Onder die omstandigheden werd de extra-garantie verleend, en daaraan o.a. deze voorwaarde door de Regeering verbonden: „dat de leiding van de A.C.B. tijdelijk wordt opgedragen aan een door Uwe Directie (Directie van de Nederlandsche Bank) aan te wijzen persoon, die voldoende waarborgen biedt, dat de eventueel noodige reorganisatie der A.C.B. met kracht worde doorgevoerd”. In hetzelfde schrijven werd door de Regeering hiervoor aanbevolen Mr. J. W. Beijen, aan welke aanbeveling door de Nederlandsche Bank gevolg is gegeven.

De vraag, of het voorbehoud „behoudens de goedkeuring van de wetgevende macht” werd gesteld, kan bevestigend worden beantwoord. Juist omdat dit voorbehoud gesteld was, was onmiddellijke kennisgeving aan de Kamer minder noodig, terwijl juist hetzelfde belang, dat men door de

garantieverleening beoogde te dienen, op dat oogenblik tegen publicatie zich scheen te verzetten.

Uit het voorafgaande volgt, dat, bij eene verwerping door de Kamer van de extra garantie, de Staat niet gebonden is. Mocht het daartoe komen, dan zal het intusschen gewenscht zijn, niet den memoriepost te verwerpen, daar hierdoor ook de reeds in 1919 goedgekeurde garantie ongedaan zou worden gemaakt, maar de omschrijving van den post in dier voege te veranderen, dat hij tot de destijds verleende garantie beperkt blijft. De post zou dan b.v. aldus kunnen luiden: „Uitgaven, voortvloeiende uit de door het Rijk aan de Nederlandsche Bank tot een maximum van 1½ miljoen verleende garantie voor kredieten, door haar verleend aan de Algemeene Centrale Bankvereniging voor den Middenstand . . . . . Memorie”.

Ondergeteekende moet dit in de gegeven omstandigheden ontraden, maar meent, dat eene onverhoopde afwijzing van de extra-garantie op deze wijze, en niet in een verwerpen van den memoriepost, tot uiting zou moeten komen.

Omtrent den wensch van sommige leden, dat de omschrijving van artikel 110 zal worden verruimd in dien zin, dat ook andere soortgelijke banken, welke in moeilijkheden geraken, op gelijke wijze kunnen worden geholpen, moge het volgende worden opgemerkt.

Stellig zou deze verruiming niet kunnen plaats hebben ten behoeve van die banken, waarvan met zekerheid kan worden gezegd, dat de te verleenen hulp de grenzen eener liquiditeitsgarantie zou overschrijden.

Doch ook voor andere gevallen rijst een moeilijkheid. Daar de Regeering te recht steeds op het standpunt heeft gestaan, zelve zich niet te moeten begeben in de beantwoording van vraagstukken van practisch bankbeleid, heeft zij haar steun steeds slechts in dezen vorm gegeven, dat van de Nederlandsche Bank een deel van het uit ruimer

kredietverleening voortspruitend risico werd overgenomen.

De Nederlandsche Bank nu blijkt van meening te zijn, dat, indien er van een levensvatbaar middenstandskrediet sprake zal kunnen zijn, daarvoor in ieder geval concentratie noodig is. Versnippering over meer organisaties zou naar haar oordeel dreigen de toch reeds uiteraard kleine winstmarge in verliezen te doen omslaan. Bovendien zou door gebrek aan een voldoende aantal deskundige leiders het risico ten zeerste worden verhoogd, nog afgezien van de gevaren van dubbele kredietverleening, welke bij het ontbreken van een behoorlijk verband veel moeilijker te keeren zijn.

Het is mede om die reden, dat de ondergeteekende in den loop van dit jaar eene commissie heeft ingesteld, waarin de verschillende richtingen zijn vertegenwoordigd en waaraan een reorganisatie van het middenstandskredietweten is opgedragen. De Regeering heeft hoop, dat het aan die commissie zal gelukken, overeenstemming te verkrijgen omtrent de stichting van een supra-centrale, waarin de Middenstandsbanken van verschillende richtingen haar verenigingspunt zullen vinden.

Met het oog op deze verwachting zou er geen bezwaar tegen bestaan, de omschrijving van den post aldus te wijzigen, dat in de plaats van „de Algemeene Centrale Bankvereniging voor den Middenstand” werd gelezen: „een Centrale Middenstandsbank”. Doch verder zal bezwaarlijk kunnen worden gegaan.

Naar aanleiding van het gedane verzoek om een juist inzicht te verkrijgen in den toestand, waarin de A.C.B. thans verkeert, met een overzicht van de baten en lasten der bank, wordt eene uitvoerige Nota *vertrouwelijk* ter griffie van de Kamer gedeponereerd, ter inzage voor de leden.

Op de vraag ten slotte, die in het Voorloopig Verslag gedaan wordt, of nog meer garanties verleend zijn, mocht

MAANDCIJFERS.

RESUMÉ UIT HET MONTHLY BULLETIN OF STATISTICS (VOLKENBOND).

		Maandgemiddelde			1926							
		1913	1924	1925	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Aug.	Sept.	
Productie van steenkool (1000 tons)	Engeland ¹⁾	24,336	22,646	20,694	24,235	21,923	²⁰⁾					
	Ver. Staten	43,088	43,182	43,877	49,829	43,813	42,740	46,202	47,084	49,511	52,090	
	Frankrijk ²⁾	3,404	4,916	5,087	5,833	5,272	4,997	5,524	5,573	5,500	5,518	
	Duitschland ³⁾	15,843	9,897	11,052	11,424	10,086	10,678	11,756	13,074	12,879	12,876	
Productie van ruw ijzer (1000 tons)	Engeland	869	619	528	578	548	90 ²¹⁾	42 ²¹⁾	18 ²¹⁾	14 ²¹⁾	13 ²¹⁾	
	Ver. Staten	2,601	2,634	3,082	3,497	3,505	3,537	3,287	3,275	3,252	3,187	
	Frankrijk ⁴⁾	434	638	706	772	768	783	778	792	814	785	
	België	207	237	212	281	288	300	295	307	318	313	
Import (voor binnenl. verbruik)	Engeland 1000 £ ⁶⁾	54,931	94,789	97,223	94,778	91,228	73,667	86,751	90,841	92,567	93,642	
	Ver. Stat. 1000 \$	147,932	297,926	348,540	429,174	386,083	311,988	333,763	345,542	330,480	345,000 ¹⁹⁾	
	Frankrijk 1000 Frs. ⁷⁾	701,778	3327,334	3665,042	5095,370	5020,015	4390,408	5180,955	5016,083	5235,332	4625,367	
	Italië 1000 Lire ⁸⁾	303,803	1614,972	2181,102	2417,120	2474,668	2484,286	2689,702	2051,429	1992,381	1763,854	
Export (binnenlandsche producten)	D'land 1000 M. ⁹⁾	897,474	756,901	1030,171	645,264	723,085	702,943	791,924	928,959	919,727	823,419	
	Engeland 1000 £ ⁶⁾	43,771	66,747	64,448	66,400	52,749	45,764	50,107	57,264	49,787	50,680	
	Ver. Stat. 1000 \$	204,024	374,804	401,523	364,873	379,198	348,079	328,728	360,494	379,496	450,000 ¹⁹⁾	
	Frankrijk 1000 Frs. ¹⁰⁾	573,351	3455,697	3784,463	4960,316	4353,169	4460,596	4671,554	5244,187	5543,483	5196,684	
Inklaringen (1000 tons)	Italië 1000 Lire ⁸⁾	209,303	1197,574	1523,038	1456,944	1401,842	1302,528	1686,222	1322,917	1688,500	1699,156	
	D'land 1000 M. ⁹⁾	841,436	545,971	733,190	923,140	779,308	728,963	758,595	821,279	833,917	836,370	
	Engeland (geladen) ⁶⁾	4,089	4,614	4,625	4,492	4,619	3,915	5,061	6,100	6,945	6,294	
	Ver. Staten (gel. en ballast) . .	4,440	5,691	5,782	5,290	4,776	5,922	6,294	7,707	7,941	—	
Aantal werkloozen in 1000	Frankrijk (geladen)	2,876	3,549	3,666	3,665	3,815	3,757	3,725	3,880	3,635	3,741	
	Italië (gel. en ballast)	1,560	1,372	1,436	1,626	1,555	1,555	1,555	—	—	—	
	Engeland ¹¹⁾				1,171	1,094	1,719 ²²⁾	1,751 ²²⁾	1,737 ²²⁾	1,685 ²²⁾	1,648 ²²⁾	
	Italië ¹²⁾				109	98	98	83	78	83	89	
Indexcijfers van aandeelkoersen	Duitschland ¹³⁾				727	656	640	627	600	568	513	
	Ver. Staten ¹⁴⁾				146,4	140,5	140,2	149,2	156,6	163,2	160,1	
	Engel. ¹⁵⁾ (1913 = 100)				182	177	182	186	181	183	187	
	Zweden ¹⁶⁾ (nom. waarde = 100)				134	139	141	145	149	149	146	
Indexcijfers van aandeelkoersen	Zwitserland ¹⁷⁾ (id. Nederland ¹⁸⁾)				116,8	116,6	117,2	119,5	123,0	127,2	127,9	
	(1921-25 = 100)				96	93	91	91	91	91	91	

¹⁾ Voor den verkoop beschikbaar. Vanaf einde 1921 zonder Ierland. ²⁾ Inclusief bruinkool. Vanaf 1918 incl. Elzas-Lotharingen. Vanaf 1920 incl. het Saargebied. ³⁾ Vanaf 1918 zonder Elzas-Lotharingen. Vanaf 1920 zonder Saargebied en de Pfalz. Vanaf Juli 1922 zonder Poolsch Opper-Silezië. ⁴⁾ Vanaf 1919 inclusief Elzas-Lotharingen. ⁵⁾ Zonder Luxemburg. Vanaf 1918 zonder Elzas-Lotharingen, vanaf 1922 zonder Poolsch Opper-Silezië. ⁶⁾ Vanaf 1 April 1923 met inbegrip van den handel van Groot-Brittannië en Noord-Ierland met den lerschen vrijstaat en uitgezonderd den buitenlandschen handel van den lerschen vrijstaat. ⁷⁾ Sedert Januari 1921 gedeclareerde waarde. ⁸⁾ Sedert Januari

1922 nieuwe schatting op grond der gedeclareerde waarden. ⁹⁾ Vanaf Januari 1922 in goudmarken. ¹⁰⁾ Met ingang van 1925 officieele waarde-cijfers. ¹¹⁾ Verplichte verzekering. Sedert April 1922 excl. den lerschen vrijstaat. ¹²⁾ Geheel werkloos. ¹³⁾ Leden van vakverenigingen; geheel werkloos. ¹⁴⁾ Wall Street Journal: 20 gewone aand. Maandgem. in \$. ¹⁵⁾ London and Cambridge Economic Service: 20 gew. aand. ¹⁶⁾ Officieel: Industrieel en Scheepvaartand. ¹⁷⁾ Schweizerischer Bankverein: 21 industrieel, spoorweg- en bankaandeelen. ¹⁸⁾ Officieel: 49 gewone aandelen. ¹⁹⁾ Voorloopig cijfer. ²⁰⁾ Gedurende de staking geen cijfer gepubliceerd. ²¹⁾ Kolenstaking. ²²⁾ Kolenstaking niet inbegrepen.

KOERSEN TE NEW YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ p. 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100 gld.)
23 Nov. 1926	4,85	3,50	23,73	39,97½
24 " 1926	4,84½/16	3,52	23,73¼	39,98
25 " 1926	—	—	—	—
26 " 1926	4,85¼/8	3,62½	23,74½	39,97½
27 " 1926	4,85½/32	3,64	23,76	39,98
29 " 1926	4,85¾/82	3,71	23,76	39,97½
30 Nov. 1925	4,84½	4,—	23,80	40,21
Muntpariteit	4,8667	19,30	23,81¼	40¾/16

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en Landen	Noteerings-eenheden	13 Nov. 1926	20 Nov. 1926	22/27 Nov. '26 Laagste/Hoogste	27 Nov. 1926
Alexandrië	Piast. p. £	97½	97¼	97½/16	97½
Athene	Dr. p. £	396	392	389	396
Bangkok	Sh. p. tical	1/10¼	1/10¼	1/10¼	1/10¾/8
Budapest	Pen. p. £	27.72½	27.72½	27.65	27.80
B. Aires ¹⁾	d. p. \$	45¾	45½/32	45¼/16	45¾
Calcutta	Sh. p. rup.	1/55½/64	1/55½	1/55½	1/55¾/16
Constantin	Piast. p. £	960	962½	955	970
Hongkong	Sh. p. \$	1/11½/8	1/11½/8	1/11	2/0¼/16
Kobe	Sh. p. yen	2/0¾/4	2/0¾/4	2/0¾/8	2/0¾/16
Lissabon ¹⁾	d. per Esc.	217½/32	217½/32	217½/64	217½/32
Mexico	d. per \$	24	24	23	25
Montevideo ¹⁾	d. per \$	49½	49¼	49	49¾/8
Montreal ¹⁾	\$ per £	4.84¾/8	4.84¾/8	4.83¾/8	4.84¼/4
R.d.Janeiro ¹⁾	d. per Mil.	6¾/8	6¼/8	5¾/8	6¾/16
Shanghai	Sh. p. tael	2/6¼/8	2/5¾/10	2/5	2/6¼/8
Singapore	id. p. \$	2/327½/32	2/327½/32	2/327½/64	2/315½/16
Valparaiso ¹⁾	\$ p. £	39.52	39.59	39.51	39.59
Warschau	Zl. p. £	43¾	43¾	42	45

1) Telegrafisch transfert. 2) 90 dg.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS²⁾

Londen ¹⁾ N.York ²⁾		Londen	
22 Nov. 1926	25¼/8	54¾/8	84/11½
23 " 1926	25¾/8	54½	84/10
24 " 1926	25¼/8	54	84/11
25 " 1926	25¼	—	84/11½
26 " 1926	25¼	54½	84/11½
27 " 1926	25¾/16	54¾	84/11½
28 Nov. 1925	32	69¼/8	84/11½
20 Juli 1914	24½/16	54¼/8	84/11

1) in pence p. oz. stand. 2) Foreign silver in \$c. p. oz. fine. 3) in sh. p. oz. fine

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen.	15 Nov. 1926	23 Nov. 1926
Saldo bij de Nederlandsche Bank...	f —	f —
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten Voorschot op ult. Oct. 1926 aan de gemeenten op voor haar door de Rijks-administratie te heffen gemeentelijke inkomstenbelasting en opcenten op de Rijksinkomstenbelasting.....	f 735.126,96	f 1.424.446,56
Voorschotten aan de koloniën.....	50.779.126,43	50.779.126,43
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl. Daggeldleeningen tegen onderpand van Staatsschuldvrienen.....	11.202.614,83	10.086.848,13
Saldo der postrekeningen van Rijks-comptabelen.....	136.368.676,82	134.896.268,71
Vordering op het Staatsbedrijf der P., T. en T. 2).....	6.500.000,—	7.800.000,—
Id. op andere Staatsbedrijven 3).....	20.801.941,27	19.970.476,75

Verplichtingen.

Voorschot door de Nederl. Bank....	f 12.003.134,60	f 9.474.216,84
Schatkistbiljetten in omloop 1).....	111.369.000,—	111.369.000,—
Schatkistpromessen in omloop.....	42.320.000,—	42.320.000,—
Waarvan direct bij de Ned. Bank..	—	—
Zilverbons in omloop.....	13.886.798,—	13.675.600,50
Schuld a. d. Bank v. Ned. Gemeenten 2).....	—	—
Id. a. h. Alg. Burg. Pensioenfonds 3) ..	1.410.053,71	1.682.581,90
Id. a. h. Staatsbedrijf d. P., T. en T. 2) ..	35.371.525,17	25.301.937,68
Id. aan andere Staatsbedrijven 3).....	1.629.651,97	1.479.651,97
Id. aan diverse instellingen 3).....	36.215.515,76	36.219.144,79

1) Waarvan f 12.056.000 vervallende op 1 Juli 1929. 2) In reg.-crt. met 's Rijks Schatkist.

NEDERLANDSCH-INDISCHE VLOTTENDE SCHULD.

	20 Nov. 1926	27 Nov. 1926
Totaal.....	f 26.130.000,—	f 20.905.000,—
Voorschot uit 's Rijks kas aan N.-Indië Indische Schatkistprom. in omloop ..	1.260.000,—	229.000,—
Voorschot Javasche Bank aan N.-Indië Muntbiljetten in omloop.....	5.800.000,—	2.800.000,—
Ten voordeele van Ned.-indië geboekte beleggingsgelden van het Ned.-Ind. muntfonds.....	33.173.000,—	32.942.000,—
Idem van de Ned.-Ind. Postspaarb. bank.....	3.075.000,—	3.075.000,—
Te goed bij 's Rijks kas.....	768.000,—	718.000,—
Te goed bij de Javasche Bank.....	16.812.000,—	18.859.000,—

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 29 November 1926.

Activa.		
Binnenl. Wis- (Hfdbk. f	36.668.473,31	
sels, Prom., (Bijbnk. „	7.747.579,13	
enz. in disc. (Ag.sch. „	16.621.964,22	f 61.038.016,66
Papier o. h. Buitenl. in disconto.....	—	
Idem eigen portef. . f	182.314.270,—	
Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel. „	—	f 182.314.270,—
Beleeningen { Hfdbk. f	57.024.164,71	
incl. vrsch. (Bijbnk. „	11.409.197,39	
in rek.-crt. (Ag.sch. „	70.744.519,95	
op onderp. f	139.177.882,05	
Op Effecten..... f	136.483.382,05	
Op Goederen en Spec. „	2.694.500,—	f 139.177.882,05
Voorschotten a. h. Rijk ..	—	f 11.814.069,29
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 61.589.915,—	
Muntmat., Goud ..	356.281.452,47	
	f 417.871.367,47	
Munt, Zilver, enz. „	27.271.249,07	
Muntmat., Zilver ..	—	f 445.142.616,54
Effecten		
Belegging Res.fonds. f	6.990.743,87	
id. van 1/8 v. h. kapit. „	3.999.374,05	f 10.990.117,92
Gebouwen en Meub. der Bank.....	—	f 5.142.000,—
Diverse rekeningen.....	—	f 59.072.981,44
		f 914.691.953,90
Passiva.		
Kapitaal.....	f 20.000.000,—	
Reservefonds.....	7.047.731,06	
Bijzondere reserve.....	8.800.000,—	
Bankbiljetten in omloop.....	849.235.930,—	
Bankassigatiën in omloop.....	623.871,96	
Rek.-Cour. { Het Rijk f	—	
saldo's: { Anderen „	17.971.008,06	f 17.971.008,06
Diverse rekeningen.....	—	f 11.013.412,82
		f 914.691.953,90
Beschikbaar metaalsaldo.....	f 271.008.162,79	
Op de basis van 1/8 metaaldekking.....	97.422.000,79	
Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is. „	1.355.040.810,—	
Voornaamste posten in duizenden guldens.		

Data	Goud		Circulatie	Andere opsch. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings perc.
	Munt	Muntmat.				
29 Nov. '26	61.590	356.281	849.336	18.595	271.008	51
22 " '26	61.729	356.281	833.296	22.324	273.639	52
15 " '26	62.014	356.300	852.506	25.974	269.114	50
8 " '26	62.114	356.297	866.146	22.483	266.830	50
1 " '26	62.266	356.290	891.961	23.977	261.533	49
25 Oct. '26	62.445	356.290	833.642	34.370	271.700	51
30 Nov. '25	52.584	405.274	906.074	38.409	291.820	51
25 Juli '14	65.703	96.410	310.437	6.198	43.521½	54

Data	Totaal bedrag disconto's	Schatkist-promessen rechtstreeks	Beleeningen	Papier op het buitenl.	Diverse rekeningen 1)
29 Nov. 1926	61.038	—	139.178	182.314	59.073
22 " 1926	63.379	—	126.791	182.451	61.245
15 " 1926	68.327	—	131.243	180.238	72.921
8 " 1926	71.186	6.000	148.308	178.810	65.058
1 " 1926	73.795	9.000	170.355	185.544	66.100
25 Oct. 1926	65.335	14.500	127.303	194.428	58.336
30 Nov. 1925	71.868	—	136.386	244.893	40.742
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	20.188	509

1) Op de basis van 1/8 metaaldekking. 2) Sluitpost activa.

SURINAAMSCH-BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Discont.	Div. rekeningen 1)
23 Oct. 1926	1.045	1.486	1.172	901	631
16 " 1926	1.048	1.537	1.080	899	688
9 " 1926	1.048	1.612	1.106	896	586
2 " 1926	1.064	1.584	1.126	903	594
25 Sept. 1926	1.091	1.457	1.184	905	652
24 Oct. 1925	972	1.608	903	985	356
5 Juli 1914	645	1.100	560	735	396

1) Sluitpost der activa.

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens. De samengetrokken cijfers der laatste weken zijn telegrafisch ontvangen.

Data	Goua	Zilver	Circulatie	Andere opelschb. schulden	Beschikb. metaal-saldo
27 Nov. 1926	227.250		327.000	70.000	147.850
20 " 1926	227.000		331.500	69.000	146.900
13 " 1926	226.750		337.000	63.500	146.650
23 Oct. 1926	198.705	28.379	333.104	72.274	146.491
16 " 1926	199.022	28.590	334.569	70.312	147.132
9 " 1926	198.849	29.746	333.706	72.854	147.733
2 " 1926	198.935	29.984	330.457	76.457	147.972
28 Nov. 1925	143.658	41.404	344.066	33.517	110.184
22 Nov. 1924	159.079	54.816	277.971	109.708	137.048
25 Juli 1914	22.057	31.907	110.172	12.634	4.842

Data	Dis-conto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalb.	Beleeningen	Diverse rekeningen	Dek-kings-percentage
27 Nov. 1926		148.300		***	57
20 " 1926		148.830		***	57
13 " 1926		149.680		***	57
23 Oct. 1926	12.270	25.084	103.309	43.594	56
16 " 1926	12.207	25.095	104.295	41.443	56
9 " 1926	12.121	25.985	100.360	45.328	56
2 " 1926	12.191	24.561	102.275	44.301	56
28 Nov. 1925	16.674	25.643	83.063	72.195	49
22 Nov. 1924	34.749	17.454	94.065	36.818	55
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	44

1) Sluitpost activa. 2) Basis $\frac{1}{2}$ metaaldekking.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden ponden sterling.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes		
			Bedrag	Bankbijl.	Gov. Sec.
24 Nov. 1926	152.975	138.005	284.736	56.250	233.958
17 " 1926	153.000	138.109	287.120	56.250	236.301
10 " 1926	152.061	138.834	289.192	56.250	238.305
3 " 1926	152.807	139.537	289.437	56.250	238.505
27 Oct. 1926	152.815	139.069	287.615	56.250	236.820
20 " 1926	154.096	138.712	288.705	56.250	237.934
25 Nov. 1925	146.734	141.954	290.052	56.250	238.738
22 Juli 1914	40.164	29.317	—	—	—

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dek-kings-perc. 1)
24 Nov. '26	33.328	74.371	23.808	100.826	34.720	27 $\frac{1}{8}$
17 " '26	34.408	69.423	20.482	100.218	34.641	28 $\frac{1}{8}$
10 " '26	36.210	69.366	18.638	102.164	32.976	27 $\frac{1}{16}$
3 " '26	35.435	71.466	19.158	103.069	33.020	27 $\frac{1}{8}$
27 Oct. '26	36.715	70.094	17.756	104.850	33.496	28
20 " '26	35.325	72.772	20.202	105.344	35.134	28
25 Nov. '25	41.598	77.348	14.274	111.441	24.531	19 $\frac{1}{2}$
22 Juli '14	11.005	33.633	13.736	42.185	29.297	52

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in miljoenen francs.

Data	Goud	Waarv. in het buit.	Zilver	Te goed in het buit. 1)	Wissels	Waarvan op het buit.	Beleeningen
25 Nov. '26	5.549	1.864	340	82	4.420	13	2.094
18 " '26	5.549	1.864	339	81	4.260	18	2.169
12 " '26	5.549	1.864	339	81	4.193	15	2.244
4 " '26	5.549	1.864	339	81	5.989	13	2.127
28 Oct. '26	5.549	1.864	339	80	5.334	13	2.160
26 Nov. '25	5.548	1.864	315	69	3.588	11	2.562
23 Juli '14	4.104	—	640	—	1.541	8	769

Data	Buit. gew. voorsch. a/d. Staat	Schat-kistbil-jetten 1)	Diver-sen 2)	Circulatie	Rekg. Courant Particulieren	Staat
25 Nov. '26	35.700	5.531	4.832	53.263	4.325	60
18 " '26	35.850	5.530	4.866	54.064	3.741	31
12 " '26	36.050	5.521	4.985	54.927	3.221	48
4 " '26	36.550	5.494	4.189	55.651	3.400	16
28 Oct. '26	35.750	5.494	5.062	54.578	3.945	36
26 Nov. '25	31.950	5.178	3.735	48.085	3.013	9
23 Juli '14	—	—	—	5.912	943	401

1) In diac. genomen wegens voorsch. v. d. Staat a. buit. regeeringen.
2) Sluitpost activa. 3) Except tegoed bij Russische Staatsbank.

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 29 November 1926.

Groote verrassingen zijn op de internationale beurzen gedurende de laatste berichtperiode niet voorgekomen. Wat de beurs te Berlijn betreft, dient melding te worden gemaakt van een neiging tot reactie, waardoor de meeste aandelen op een lager peil zijn gekomen. Bepaalde oorzaken waren hiervoor niet aan te wijzen. Enkele uitzonderingen waren op te merken in de markt voor die fondsen, welke onmiddellijk belang hebben bij de electriciteitsnijverheid, zooals aandelen Siemens & Halske. Tegen het einde van de berichteweek viel een licht herstel waar te nemen, voornamelijk in verband met de ruime geldmarkt, waardoor men ten opzichte van de ultimo geen moeilijkheden voorzag.

Te Parijs is de stemming nog steeds nerveus gebleven. Niettemin heeft de fondsenmarkt zich nu meer algemeen aangepast aan de opvatting, dat rekening dient te worden gehouden met de mogelijkheid van een verdere stijging van het betaalmiddel. In verband hiermede bestond er eenig aanbod in de z.g. „valuta"-papieren, terwijl daartegenover Fransche obligaties gezocht waren.

Te Londen is de grootste aandacht niet op de onderhandelingen inzake de staking van de mijnwerkers gevallen, doch op den gang van zaken van de Fransche financiën. De mijnwerkersstaking is vrijwel uit de publieke aandacht verdwenen, nu zij practisch tot het verleden behoort en een tijd van aanpassing aan de gewijzigde omstandigheden nog moet beginnen. Doch er bestaat een nauwe relatie tusschen de fondsenmarkten van Parijs en Londen, voornamelijk ook doordat — naar men aanneemt — belangrijke Fransche kapitalen in Londen zijn ondergebracht.

Te New York was de markt over het algemeen vast, voornamelijk in verband met de ruimere geldmarkt. De officieel schatting van den katoenogst — waarbij de opbrengst van dit artikel opnieuw hooger werd gesteld — werd door de beurs tamelijk onverschillig opgenomen, omdat er toch reeds maatregelen zijn beraamd om den katoenprijz te steunen en een gedeelte van den oogst te financieren. Daarentegen werd groote aandacht besteed aan de gevolgen van de reeds bekende besluiten van den president van Cuba betreffende een beperking van den aanstaanden suikerogst. Deze besluiten hebben een goeden indruk gemaakt. Ook de berichten uit verschillende takken van nijverheid hebben in de berichteweek iets beter geluid. Zoo werd o.a. melding gemaakt van een grootere staalproductie en van een goeden gang van zaken in de automobielnijverheid.

Ten onzent was de stemming voor de verschillende aandelenrubrieken nogal uiteenlopend. Wat de beleggingsmarkt betreft, hier zijn geen verschillen van eenige betekenis voorgekomen. In verband met de vrij gelijkmatige houding van de geldmarkt konden ook beleggingsfondsen een kalm en opgewekt verloop hebben. De nieuwe emissies hebben over het algemeen een goed onthaal gevonden, in het bijzonder de obligaties ten laste van de spoorwegen van Elzas-Lotharingen. 6 pCt. Ned. Werk. Schuld 1922: 105 $\frac{1}{2}$, 105 $\frac{1}{8}$, 105 $\frac{1}{4}$; 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Ned. Werk. Schuld 1917: 99 $\frac{1}{16}$, 99, 99 $\frac{1}{16}$; 4 $\frac{1}{2}$ pCt. Ned.-Indië 1926: 97 $\frac{1}{8}$, 97, 97 $\frac{1}{16}$; 5 pCt. Mexico £ 100—1000: 11 $\frac{1}{32}$, 10 $\frac{1}{16}$, 10 $\frac{1}{2}$; 5 pCt. Brazilië 1913 £ 20—100: 66, 66 $\frac{1}{4}$; 8 pCt. Sao Paulo: 102, 103, 103 $\frac{1}{4}$.

Van de aandelen zijn suikerpapieren sterk op den voorgrond getreden. De boven reeds genoemde besluiten te aanzien van den oogst van Cuba hebben de V.J.S.P. in staat gesteld zeer belangrijke afdoeningen tot stand te brengen, niet alleen uit oogst 1927, doch ook uit oogst 1928. De vooruitzichten van suikeraandelen worden hierdoor ter beurze veel gunstiger beoordeeld dan eenigen tijd geleden; nog het geval was. Bovendien is het gevaar voor onlusten op Java voor het oogenblik klaarblijkelijk uitgeschakeld, zoodat zoowel beurshandel als publiek met meer vertrouwen; nieuwe affaires entameeren. Het gevolg is geweest, dat voor suikeraandelen omvangrijke koersverbeteringen tot stand zijn gekomen. Weliswaar konden de hoogste noteringen niet behouden blijven, doch het algemeene koersniveau is toch in de meeste gevallen veel hooger geworden, dan aan het einde van de vorige berichtperiode. Cultuur Mij. der Vorstenlanden: 180 $\frac{1}{2}$, 186 $\frac{1}{4}$, 184; Handelsvereniging Amsterdam: 683 $\frac{1}{4}$, 698, 693 $\frac{1}{2}$; Java Cultuur. Mij.: 383 $\frac{1}{2}$, 395, 400, 397 $\frac{1}{2}$; Maron: 270, 283, 279 $\frac{1}{2}$; Moorman: 473, 494, 489; Ned.-Indische Suiker Unie: 261 $\frac{1}{2}$, 270, 266 $\frac{1}{2}$; Poerworedjo: 121 $\frac{1}{2}$, 125 $\frac{1}{8}$, 123; Sindanglaet: 415, 440, 445; Tjepper: 690, 700, 710, 709 $\frac{1}{2}$; Tjoekir: 544, 534 (ex div.), 558; 555; Watoetoelis Poppoh: 800, 820, 805 (ex div.).

De betere houding van de suikermarkt heeft invloed op de overige afdelingen uitgeoefend. Zoo konden de koersen van rubberaandelen zich goed handhaven, ondanks de lus-

telooze houding, welke de markt voor het product te zien heeft gegeven. Veel is er overigens in deze afdeeling van de beurs niet omgegaan en vaak was aanbod of vraag van een enkel stuk voldoende om de desbetreffende koersen met ettelijke procenten te doen dalen of stijgen. Amsterdam Rubber: 314, 317½, 314¼; Deli Batavia: 346, 348¼, 342¼; Hessa Rubber: 456, 457½, 454, 458; Indische Rubber: 350¼, 352¼, 354; Java Caoutchouc: 196½, 197, 196; Kali Telepak: 305, 314, 309½; Ned.-Ind. Rubber & Koffie: 322, 324¼, 327, 328½; Padang Rubber: 334¼, 329, 333; R'dam Tapanoeeli: 149, 150¼, 149½; Serbadjadi: 313½, 326, 321; Sumatra Caoutchouc: 285, 279¼, 282¼; Sumatra Rubber: 358, 366, 362½, 364; Vereenigde Indische Cultuur Ondernemingen: 187¼, 190, 184¼.

De tabaksmarkt is stil geweest, doch de noteringen hebben toch blijk gegeven van optimistische opvattingen omtrent de toekomst. Van den nieuwen oogst is tot nu toe niets nieuws bekend geworden, doch de algemeene berichten uit Nederlandsch-Indië, welke wijzen op een iets betere weersgesteldheid, hebben ook voor tabak goede perspectieven geopend. Arendsburg: 603, 604¼, 605; Besoeki Tabak: 270, 277, 280; Deli Batavia: 439, 444¼; Deli Mij.: 413¼, 423, 425¼; Oostkust: 196, 200¼, 196¼; Senembah: 400¼, 409, 415.

Petroleum-aandeelen zijn eveneens weinig bewogen geweest. Voor aandeelen Koninklijke hebben, behalve overwegingen, welke in rechtstreeksch verband stonden met de maatschappij zelve, ook de fluctuaties van den franc medegeholpen in het aanwijzen van een bepaalde richting. Toch is de invloed niet groot geweest. Zelfs de mededeeling, dat de Shell Union Oil Company een extra dividend heeft aangekondigd, heeft geen koeporders in de markt kunnen brengen, hoewel de Koninklijke toch een groot belang bij deze maatschappij bezit. Voor de overige soorten was de aandacht evenmin groot, ofschoon een iets betere tendenz op te merken is geweest. Dordtsche Petroleum Ind. Mij.: 359, 354, 360; Geç. Holl. Petroleum Mij.: 168¼, 171, 173¼, 171; Kon. Petroleum Mij.: 371½, 374¼, 372½; Perlak Petroleum: 68¼, 70, 69¼; Peudawa: 31, 32½, 34¼, 36.

De scheepvaartafdeeling heeft enkele wisselingen in de koersen te zien gegeven. De ondergrond is echter opgewekt gebleven, in verband met de houding van de vrachtenmarkt. Weliswaar zijn de vrachten voor steenkoolvershippingen aanmerkelijk gedaald, doch daarentegen is er groote vraag gebleven voor tonnage voor graanvervoer, zoodat de reederijen vermoedelijk toch nog winstgevend kunnen werken. Holland-Amerika Lijn: 57¼, 61½, 62¼; Java-China-Japan Lijn: 129¼, 130, 129¼; Kon. Ned. Stoomboot Mij.: 95¼, 97¼, 99¼, 97¼; Ned. Scheepvaart Unie: 174¼, 174½; Stoomvaart Mij. Nederland: 174, 173, 172¼, 174¼.

Mijnaandeelen hebben de aandacht getrokken door de belangstelling, welke voor preferente aandeelen Müller Mijnbouw Mij. is blijven bestaan. Er werden op sommige dagen groote omzettingen geconstateerd; ten slotte echter kon de hoogste prijs niet behouden blijven. Aandeelen Singkep Tin waren zeer vast, vooral op den laatsten dag van de berichtperiode, toen de aandeelen ex dividend werden verhandeld. Daarentegen bleven aandeelen Redjang Leborg aangeboden. Alg. Explorat. Mij.: 108, 107, 105; Redjang Leborg: 220, 236, 223; Müller Mijnbouw Mij.: 46¼, 49¼, 47, 42¼; Singkep Tin Maatschappij: 465; 471, 446 (ex div.).

Binnenlandsche industriele aandeelen waren kalm, ook voor kunstzijdesoorten, waarin echter opnieuw een lichte neiging tot daling viel op te merken. Jurgensaandeelen bleven nagenoeg onveranderd. Centrale Suiker Mij.: 126, 124, 124¼; Hollandsche Kunstzijde Industrie: 88¼, 86¾, 85; Jurgens: 165¼, 166¼, 167; Maekubee: 92, 94, 93; Ned. Kunstzijdefabriek: 202¼, 199, 195; Philips Gloeilampenfabriek: 347, 357¼, 360, 363.

Van bankaandeelen traden aandeelen Rotterdamse Bankvereeniging op den voorgrond, als gevolg van den gang van zaken bij het Müller concern. Ook de Indische creditinstellingen waren gevraagd in verband met den toestand in de suikerindustrie. Amsterdamsche Bank: 159¼, 159¼, 159; Incasso Bank: 119; Javasche Bank: 365; Koloniale Bank: 223¼, 229, 229¾; Ned.-Ind. Handelsbank: 173, 175, 176¼, 175¼; Ned. Handel Mij.: 156¼, 157¼, 158¼, 156¼; R'damsche Bankvereeniging: 84¼, 87, 86¼.

De Amerikaansche markt was stil, doch doorgaans vast. American Smelting & Refining: 135¼/16, 134¼, 134¼; Studebaker: 52¼, 53¼, 53¼; United States Steel Corp.: 148, 146¼/16, 150¼; Atchison Topeca: 155, 157¼; St. Louis & San Francisco: 100, 103, 101¼; Union Pacific: 164, 163¼, 164; Wabash Railway: 41¼/32, 41¼/16, 41¼/32.

De notering voor prolongatie wisselde tusschen 2¼ en 3¾ pCt.

GOEDERENHANDEL.

GRANEN. 30 November 1926.

De internationale tarwemarkten hebben in de afgelopen week een zeer kalm verloop gehad. Alleen op het midden der week was er een kleine opleving ten gevolge van regenberichten uit Argentinië. De voorzichtige houding, welke in het algemeen de koopers ten opzichte van de nieuwe Platatarwe aannemen, werd toen door sommige speculanten verlaten, en dientengevolge kwamen er op het vasteland nogal wat zaken in nieuwe Platatarwe tot stand. De Amerikaansche markten daarentegen waren kalm gestemd en de noteringen zijn in den loop der week nauwelijks veranderd. In Engeland bestond goede vraag voor stoomende Manitobatarwe, en zelfs de minder goede Canadeesche tarwe, welke slechts als „tough” gegradeerd wordt, vond in Engeland grif koopers, daar gebleken is, dat deze tarwe zich zeer goed met de Russische tarwe laat vermengen. Op het einde der week was de stemming weder lusteloos. In Argentinië verbeterde het weder en op grond van groote wereldverscheppingen trokken de koopers voor stoomende tarwe zich eveneens terug. In de afgelopen week kwamen ruim 300.000 ton tarwe ter verschepping, welk cijfer belangrijk grooter is dan de daaraan voorafgaande week. De vermeerdering komt voor een groot gedeelte op rekening van Rusland, welk land voortgaat, tarwe op groote schaal aan te bieden. In Engeland bestond een levendige handel in Russische tarwe. Verleden Donderdag werden 3 ladingen per December en begin Januari verschepping verhandeld, terwijl ook het Continent twee ladingen opnam. Oogen-schijnlijk heeft Rusland nog veel tarwe af te geven, daar dit land dagelijks ruimschoots offreert.

Particuliere schattingen van den Argentijnschen oogst geven een exportsurplus aan van 16 miljoen quarters of ongeveer 3¼ miljoen ton. Sommigen spreken zelfs van een surplus van 20 miljoen quarters. Eenigszins betrouwbare gegevens zijn nog niet ter beschikking, doch de loop der prijzen op de termijnmarkten in Argentinië wijst er niet op, dat eenige schade van belang veroorzaakt werd. Zeer waarschijnlijk zal het officieele Argentijnsche oogstrapport, hetwelk tegen 10 December a.s. kan worden tegemoetgezien, er niet pessimistisch uitzien. Deskundigen op het gebied van oogstschattingen rekenen met een uitvoeroverschot in Australië van 13 miljoen quarters, zoodat het Zuidelijk Halfrond voor dit seizoen een hoeveelheid van 32 miljoen quarters ter beschikking zou hebben, tegen een werkelijk verscheept quantum van 18 miljoen van de vorige oogsten. Dit is voorzeker een fenomenale kwantiteit, hetgeen de voorzichtige houding der Europeesche tarwekoopers ten volle begrijpelijk maakt. Berichten uit de Vereenigde Staten luiden, dat de weersgesteldheid voor de uitzaai der nieuwe wintertarwe over het algemeen gunstig was. In de Zuidelijke staten is deze zoo goed als beëindigd, terwijl er in de Noordelijke districten voldoende sneeuwbedekking voor de jonge planten aanwezig is.

De handel in rogge bleef ook in de vorige week zeer ongeanimeerd. De markt te Chicago bleef vrijwel stationair. De nieuwe Russische rogge, welke dezer dagen hier te lande aankwam, bleek van zeer goede kwaliteit te zijn, hetgeen echter toch geen vermeerdering van zaken met zich bracht. Nieuwe La Platarogge wordt dagelijks geoffreerd, zonder omzet te kunnen boeken. Niet onmogelijk is, dat de vraag van Duitsche zijde in het begin van het volgende jaar zal toenemen, daar volgens ingekomen berichten, de voorraden inlandsche rogge zeer beperkt zijn.

In maïs was de handel, niettegenstaande de prijzen van meer verwijderde termijnen dagelijks lager waren, vrij belangrijk. Een eigenaardig verschijnsel is, dat het prijsverschil tusschen spoedige en latere posities zich belangrijk heeft vergroot. Eén der oorzaken hiervan is te vinden in de vrachtenmarkt. Het aanbod van laadruimte in Argentinië is, naar men wel verwachtte, voor spoedige belading nog zeer klein en de hooge vrachten voor November en December verlading blijven hun stempel op de prijzen voor spoedige posities drukken. De verscheppingen, welke in de afgelopen weken niet zoo groot waren, blijken in de tegenwoordige behoeften juist voldoende te kunnen voorzien, zoodat de premie voor directe maïs in de importlanden bleef gehandhaafd. In Engeland was de handel in maïs niet belangrijk. Daarentegen nam Hamburg een spoedige lading maïs uit de markt, terwijl Scandinavië nogal wat maïs uit Nederland weghaalde. Donaumaïs kon, nu de prijzen belangrijk zijn gedaald, meer attentie opwekken. Verschillende stoomende partijen werden door de koopers hier te lande uit de markt genomen. Vooral Scandinavië toonde zich grif koper voor Donaumaïs, vooral nadat een onlangs aangekomen partij de berichten over de goede kwaliteit heeft bevestigd. Over het algemeen schijnt Donaumaïs dit-

Noteringen.

Data	Chicago			Buenos Aires		
	Tarwe Dec.	Maïs Dec.	Haver Dec.	Tarwe Dec.	Maïs Dec.	Lijnzaad Dec.
27 Nov. '26	135 ⁵ / ₈	71 ¹ / ₄	41	11,35	5,15	14,95
20 „ '26	133 ⁵ / ₈	70 ⁵ / ₈	41 ⁷ / ₈	12,—	5,45	14,90
27 Nov. '25	165 ¹ / ₄	73 ³ / ₈	38 ³ / ₄	15,10	8,15	18,40
27 Nov. '24	154 ¹ / ₂	113 ³ / ₄	52 ¹ / ₄	15,40	10,90	22,80
27 Nov. '23	102 ¹ / ₈	73 ³ / ₈	43 ¹ / ₂	12,90	10,40	22,10
20 Juli '14	82	56 ³ / ₈	36 ¹ / ₄	9,40	5,38	13,70

Locoprijzen te Rotterdam/Amsterdam.

Soorten	29 Nov. 1926	22 Nov. 1926	30 Nov. 1925
Tarwe (Hardwinter II) .. ¹	15,75	16,—	16,—
Rogge (No. 2 Western) .. ¹	12,25	12,50	11,—
Mais (La Plata)	175,—	177,—	201,—
Gerst (48 lbs. malting) .. ²	204,—	215,—	184,—
Haver (Canada 3)	11,80	11,75	10,85
Lijnkoeken (Noord-Ameri- ka van La Plata-zaad) .. ¹	12,—	12,10	15,10
Lijnzaad (La Plata)	390,—	386,—	425,—

¹) per 100 KG. ²) per 2000 KG. ³) per 1960 KG.

AANVOEREN in tons van 1000 KG.

Artikelen	Rotterdam			Amsterdam			Totaal	
	21/27 Nov. 1926	Sedert 1 Jan. 1926	Overeenk. tijdvak 1925	21/27 Nov. 1926	Sedert 1 Jan. 1926	Overeenk. tijdvak 1925	1926	1925
Tarwe.....	16.174	1.524.743	1.152.101	—	13.842	21.216	1.538.585	1.173.317
Rogge	1.697	246.135	279.182	—	1.940	450	248.075	279.632
Boekweit	866	19.849	20.748	75	1.493	340	21.342	21.088
Maïs	30.844	856.522	734.807	5.150	112.062	75.510	968.584	810.317
Gerst	10.866	361.824	286.184	300	12.611	11.046	374.435	297.230
Haver	1.248	161.417	209.654	—	2.831	602	164.248	210.256
Lijnzaad	1.348	196.876	207.615	350	189.161	62.897	386.037	270.512
Lijnkoek	4.134	225.983	173.027	—	—	—	225.983	173.027
Tarwemeel	1.711	88.359	113.595	—	25.192	18.839	113.551	132.434
Andere meelsoorten	150	14.430	9.386	—	—	—	14.430	9.386

maal niet meer dan 15 pCt. vocht te bevatten, hetgeen zeer bevredigend mag worden genoemd, wanneer men daarbij de maïs van den vorigen oogst vergelijkt. Chicago was voor maïs iets vaster gestemd op grond van minder goede dorschresultaten. Intusschen zijn voorloopig de berichten over de Amerikaanse maïs voor de meeste koopers in Europa weer van weinig beteekenis geworden, daar het artikel de concurrentie met Roemenië niet kon volhouden.

Na de laatste daling is de vraag voor het artikel gerst iets verbeterd. Vooral Hamburg was de vorige week sterk koper, waarvan vooral de Russen profiteerden, die een vrij groote kwantiteit per December-aflading konden plaatsen. In Engeland bestond eveneens goede vraag voor Russische gerst. Hier te lande bepaalde de vraag zich slechts tot malting op spoedige aflading. De kwaliteit van een aangekomen partij was verrassend goed. Van La Plata wordt nieuwe gerst sterk aangeboden, doch daar dit aanbod voor latere aflading geldt, is de animo niet groot, daar de koopers op grond van de hooge gerstprijzen zich niet ver van huis durven wagen.

Van haver valt geen nieuws te vermelden. De afzet blijft voor alle soorten zeer gering.

SUIKER.

Het besluit tot beperking van den Cubaoogst tot 4¹/₂ miljoen tons bleef ook gedurende de eerste dagen van de afgelopen week zijn invloed op de verschillende suikermarkten uitoefenen en konden prijzen verder aantrekken. Tegen het midden der week echter trad wegens winstnemingen op de verschillende termijnbeurzen eene reactie in, zoodat de markten zich niet op het hoogste punt konden handhaven.

De noteringen te New York hadden het volgend verloop:

	Sp. C.	Dec.	Mrt.	Mei	Juli
Slot voorafgaande week	4.77	3.05	3.08	3.17	3.25
Opening verslagweek	4.90	3.04	3.06	3.15	3.23
Hoogste punt verslagweek	5.02	3.10	3.12	3.19	3.27
Slot verslagweek	4.90	3.10	3.05	3.11	3.19

De ontvangsten in de Atl. havens der V. S. bedroegen deze week 73.000, de versmeltingen 58.000 tons tegen 49.000 tons in 1925 en de voorraden 223.000 tons tegen 57.000 tons.

Groote transacties in Cubasuiker, zoolw voor prompte alsook voor Maart en April verscheping, vonden plaats tot oplopende prijzen en werd voor prompte verscheping tot boven 3¹/₄ d.c. c. & fr. New York besteed.

De laatste Cuba-statistiek is als volgt:

	1926	1925	1924
	Tons	Tons	Tons
Weekontvangsten tot 24 Nov.	34.933	7.920	12.962
Totaal sedert 1/12 tot 20/11 ..	4.618.306	4.915.303	3.918.946
Weekexport 20 November ..	95.850	68.666	30.372
Totale export sedert 1/1 t. 20/11	4.349.733	4.593.810	3.850.996
Totale voorraad 20 November	268.575	327.798	67.261

F. O. Licht heeft zijne bietoogstraming voor Duitschland wegens de voortdurende ongunstige weersomstandigheden verlaagt tot 1.675.000 tons en het totaal 1926/27 voor Europa tot 7.217.000 tons.

Met betrekking tot deze verlaagde raming heeft het Duitse Export Kartel voor het oogenblik besloten geen verdere toestemming voor uitvoer te verleen. Daarentegen begint Duitschland zich reeds voor Koloniale suiker te interesseeren.

In Engeland vond aanvankelijk een levendige handel plaats, zoolw in effectieve suiker alsook op de termijnmarkt.

Raffinadeurs verhoogden hunne prijzen met 3 d. voor alle posities.

De slotnoteringen op de Londense termijnbeurs waren als volgt:

November	Sh. 17/9	Mei 1927....	Sh. 18/4 ¹ / ₈
December	„ 17/9	Aug. „	„ 18/5 ¹ / ₄
Maart 1927	„ 18/2 ¹ / ₄	Dec. „	„ 17/1 ¹ / ₂

welke noteringen echter van 3 tot 6 d. beneden het hoogste punt van de week lagen.

De Zichtbare Voorraden waren volgens Czarnikow:

	1926	1925	1924
	Tons	Tons	Tons
Duitschland 1 October	80.000	17.000	2.000
Tjechoslowakije 1 November	306.000	388.000	337.000
Frankrijk 1 October	51.000	51.000	50.000
Nederland 1 October	47.000	67.000	30.000
België 1 November	40.000	59.000	63.000
Polen 1 November	93.000	68.000	63.000
Engeland 1 November	377.000	286.000	118.000
Europa ..	994.000	936.000	663.000
V.S. Atlant. havens 24 Nov. ...	223.000	57.000	20.000
Cuba 20 November	269.000	328.000	67.000
Totaal ..	1.486.000	1.321.000	750.000

Op Java vonden verdere belangrijke verkoopen uit oogst 1927 door de Visp. plaats op basis van f 18¹/₄ voor Superieur, waarna de prijs tot basis f 19 werd verhoogd en hierop verdere transacties werden afgesloten.

Ook kwamen deze week de eerste en belangrijke verkoopen tot stand uit oogst 1928 op basis van f 18 voor Superieur.

In de tweede hand werd voor Superieur December f 13 geboden, voor Januari f 13,06¹/₄ en voor Februari f 13,25, terwijl men voor prompte No. 16 & hooger f 12¹/₂ wilde betalen.

Hier te lande opende de markt vast op f 21³/₈ voor December, f 22 voor Maart, f 22¹/₄ voor Mei en Augustus. Na eenige schommeling sloot de markt op wat lager niveau en waren de slotnoteringen:

December f 21³/₈; Maart f 21³/₈; Mei f 21³/₈; Augustus f 21³/₈.

De omzet was belangrijk en bedroeg deze week 23.600 tons.

KATOEN.

Noteering voor Loco-Katoen.
(Middling Uplands.)

	26 Nov. 1926	19 Nov. 1926	12 Nov. 1926	26 Nov. 1925	26 Nov. 1924
New York voor Middling . . .	13,05 c	12,95 c	13,05 c	21,35 c	24,25 c
New Orleans voor Middling	12,61 c	12,57 c	12,71 c	20,05 c	24,19 c
Liverpool voor Middling . . .	6,92 d	7,03 d	6,95 d	10,74 d	13,55 d

Ontvangsten in- en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen).

	1 Aug. '26 tot 19 Nov. '26	Overeenkomstige periode	
		1925	1924
Ontvangsten Gulf-Havens.	6183	4804 1)	4351
„ Atlant.Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	912	912	909
„ „ 't Vasteland etc.	2144	1972	1605
„ „ Japan	433	382	288

Voorraden.

(In duizendtallen balen).

	19 Nov. '26	Overeenkomstig tijdstip	
		1925	1924
Amerik. havens	2676	1381	1405
Binnenland	1412	1672	1482
New York	89	41	207
New Orleans	619	412	354
Liverpool	574	279	292

1) Officieel verbeterd.

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,
Manchester, d.d. 24 November 1926.

Het laatste Amerikaansche Bureau-Bericht, dat jl. Maandag gepubliceerd werd, gaf een vermeerdering van de oogstschatting aan van bijna een half miljoen balen vergeleken bij veertien dagen geleden. Hoewel deze toename groter was dan men algemeen verwachtte, had dit rapport weinig invloed op de katoenmarkten. In Amerika daalden prijzen ten slotte na een aanvankelijke stijging van circa 20 punten, terwijl Liverpool voor Januari-futures 9 punten lager sloot dan het slot van Zaterdag. De groote katoenogst schijnt reeds in de huidige prijzen verdisconteerd te zijn, ofschoon enkelen nog van meening zijn, dat indien straks het grootste gedeelte van den oogst verscheept wordt, prijzen nog verder zullen dalen. Het aantal geginde balen bedroeg op 13 November bijna 13 miljoen balen of circa 70 pCt. van de oogstschatting, terwijl circa een derde van den oogst reeds naar de havens verzonden is. Prijzen van Egyptische katoen zijn wat flauwer, terwijl de oogstberichten over het algemeen gunstig luiden. De ontvangsten in Alexandrië bedragen circa een half miljoen cantars minder dan verleden jaar, doch voorraden zijn daarentegen circa 600.000 cantars groter.

Over de Amerikaansche garenmarkt valt weinig nieuws te melden en de vraag naar grove nummers is nog gering. In medium nummers, zoowel mule als ringgarens, rapporteeren enkele spinners flinke verkoopen, al schijnen onderzinkingen hierin nogal uit elkaar te loopen en zijn ook spinmarges kleiner geworden. Enkele verkoopers beweren, dat gisteren één van de slechtste dagen gedurende vele jaren is geweest. In de fijnere nummers voor dhooties bestaat weinig belangstelling. Terwijl gebruikers van garens hunne biedingen berekenen op lagere kolenprijzen, trachten spinners de oude prijzen te handhaven, daar zij nimmer in staat zijn geweest de extra hoge brandstofprijzen der laatste maanden te dekken. In Egyptische garens is de vorige week speciaal verkocht voor de naaigarenfabrieken. Overigens gaat er weinig om en wordt alleen voor aanvullende orders voor spoedige levering verkocht.

Doekprijzen zijn vast en er is weinig verandering in den algemeen toestand. Overzeesche koopers blijven nog aarzelen de huidige prijzen te betalen, hoewel het bekend is, dat op sommige plaatsen voorraden al zeer gering zijn. Over het algemeen neemt de vraag toe, terwijl deze ook meer algemeen begint te worden. Biedingen voor groote partijen, speciaal van Indië, zijn echter over het algemeen te laag om tot zaken te leiden, zoodat er dan ook in diverse soorten slechts kleine hoeveelheden geoekt worden. Zoowel het binnenland, Zuid-Amerika, de Straits als Java toonen belangstelling. Het feit, dat de kolenstaking weldra tot het verleden zal behooren, is een gunstige factor voor den geheelen handel van het land. Prijzen blijven

vast en er is weinig verschil tusschen de behoeften der verschillende fabrikanten.

17 Nov. 24 Nov. Oost. koersen. 16 Nov. 23 Nov.
Liverpoolnoteeringen. T.T. op Br.-Indië $1/5\frac{2}{3}$ $1/5\frac{2}{3}$
F.G.F. Sakellaridis 15,00 14,75 T.T. op Honkong $1/11$ $1/11$
G.F. No. 1 Oomra.. 5,05 5,00 T.T. op Shanghai $2/5$ $2/5$

KOFFIE.

In de afgelopen week bleven de prijzen van koffie ongeveer gelijk aan die van het slot van verleden week, terwijl ook de stemming vrijwel onveranderd bleef. In Brazilië liep ditmaal de wisselkoers wederom iets op: Londen, dat 23 dezer $6\frac{1}{32}$ genoteerd was, steeg tot $6\frac{3}{16}$ en staat thans op $6\frac{1}{8}$ d. In Rio liepen de binnenlandsche prijzen ongeveer 1 Milreis terug, doch in Santos daarentegen liepen ze ruim 1 Milreis op. Het gevolg hiervan was, dat de kost- en vracht-aanbiedingen voor eerstbedoelde soort ongeveer $2/6$ daalden, waartegenover zij voor Santos thans ongeveer $-1/6$ à $1/-$ hooger zijn dan verleden week. In de prijzen der verschillende gewassen Centraal Amerikaansche soorten kwam weinig verandering; Robusta van Indië, voornamelijk Palembang Robusta, liep echter nog eene fractie terug.

Volgens dezer dagen ontvangen telegram uit Brazilië bedroeg de voorraad, in de Gouvernementspakhuisen en de spoorwegstations in het binnenland van Sao Paulo en Minas Geraes terughouden, op 16 November 6.316.000 balen, hetgeen tegen 31 October wederom eene vermeerdering aanwist van 172.000 balen. Ook de voorraad in de haven van Santos is den laatsten tijd weder iets toegenomen. Aan het einde van de vorige maand was hij gedaald tot niet meer dan 680.000 balen en thans staat hij op 805.000 balen. Deze toename van 125.000 balen is te danken aan den beperkten omvang der verscheping in de laatste vier weken. Naar Amerika bedroegen deze namelijk slechts 395.000 balen tegen 577.000 balen in de daaraan voorafgaande vier weken en naar Europa 220.000 balen tegen 276.000 balen.

Heden werd alhier bericht ontvangen, dat de dagelijkse aanvoeren uit het binnenland van Sao Paulo in de haven van Santos vanaf 5 December zullen worden gelimiteerd op 42.000 balen. Dit bericht, dat vooral op de termijnmarkten een ongunstigen indruk heeft gemaakt, werpt nogmaals een eigenaardig licht op de gestie van het Permanent Instituut tot verdediging van de Koffie te Sao Paulo, waaraan de vaststelling van bedoelde limiet is opgedragen, en geeft geen hoogen dunk van de betrouwbaarheid der leiders. Niet alleen is de verleden jaar met de Commissie der Amerikaansche Branders gemaakte overeenkomst om de dagelijkse aanvoeren steeds zoodanig te regelen, dat de voorraad te Santos niet dalen zou onder 1.200.000 balen, reeds van af einde Juli niet meer gehouden, doch nu wordt ook al het op 18 October bekend gemaakte voornemen om de dagelijkse aanvoeren voortaan vast te stellen op eene hoeveelheid, in overeenstemming met den uitvoer gedurende de voorafgaande maand, onuitgevoerd gelaten. Slechts éénmaal, namelijk in de thans afgelopen maand, heeft het Instituut zich in deze aan haar woord gehouden, doch een cijfer van 42.000 balen voor de maand December is niet minder dan ongeveer 14.000 balen te hoog, wanneer de uitvoer in November als basis wordt aangenomen.

In loco was de afzet nog altijd onbevredigend. De kleine vleg van beterschap, welke in het begin dezer maand viel te constateeren, is al weder gevolgd door eenzelfde toestand van lusteloosheid, als reeds zoo dikwerf in den loop van dit jaar vermeld.

De noteeringen aan de termijnmarkt wezen van den eenen dag op den anderen geen of slechts uiterst kleine verschillen aan, waardoor ze op den dag van het afsluiten van dit bericht voor het Santos-contract bijna geheel onveranderd zijn tegenover een week geleden en voor het Gemengd contract dooreen ongeveer $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ ct. lager.

De prijzen van gewoon goed beschreven Superior Santos op prompte verscheping zijn thans ongeveer $91/6$ à $93/-$ per cwt. en van dito Prime ongeveer $94/-$ à $95/-$, terwijl zij van Rio type New-York 7 met beschrijving, prompte verscheping, bedragen $73/-$ à $73/3$.

Van Robusta op aflading van Nederlandsch-Indië zijn de prijzen in de eerste hand op het oogenblik:

Palembang Robusta, December verscheping, $38\frac{1}{2}$ ct.; Palembang Robusta, Januari verscheping, $38\frac{3}{4}$ ct.; Benkoelen Robusta, Dec./Jan. verscheping, 41 ct.; Mandheling Robusta, December verscheping, $42\frac{3}{4}$ ct., alles per $\frac{1}{2}$ KG., cif., uitgeleverd gewicht, netto contant.

De officieele loco-noteeringen bleven onveranderd 60 ct. per $\frac{1}{2}$ K.G. voor Superior Santos en 51 ct. voor Robusta.

De noteeringen aan de Rotterdamse termijnmarkt waren aan de ochtend-call als volgt:

	Santos-contract basis Good				Gemengd Contract basis Santos Good			
	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.	Dec.	Mrt.	Mei	Sept.
30 Nov.	49 $\frac{1}{2}$	48	46 $\frac{1}{8}$	44	46	44 $\frac{1}{8}$	43	40 $\frac{1}{2}$
23 "	49 $\frac{1}{8}$	47 $\frac{1}{8}$	46 $\frac{1}{8}$	43 $\frac{1}{8}$	47 $\frac{1}{8}$	45 $\frac{1}{8}$	43 $\frac{1}{8}$	41 $\frac{1}{8}$
16 "	49 $\frac{1}{8}$	48 $\frac{1}{2}$	47	44 $\frac{1}{8}$	48 $\frac{1}{8}$	46	44	42 $\frac{1}{8}$
9 "	50 $\frac{1}{2}$	49 $\frac{1}{2}$	48 $\frac{1}{2}$	45 $\frac{1}{2}$	48 $\frac{1}{8}$	46 $\frac{1}{8}$	44 $\frac{1}{8}$	42 $\frac{1}{8}$

De slot-noteringen te New-York van het aldaar geldende gemengd contract (basis Rio No. 7) waren:

	Dec.	Maart	Mei	Sept.
29 Nov.	\$ 15,35	\$ 15,—	\$ 14,45	\$ 13,46
22 "	" 15,31	" 14,98	" 14,45	" 13,50
15 "	" 15,85	" 15,35	" 14,80	" 13,78
8 "	" 15,90	" 15,36	" 14,84	" 13,80

Rotterdam, 30 November 1926.

(Mededeeling van de Vereeniging voor den Goederenhandel te Rotterdam.)

Noteeringen en voorraden in Brazilië.

Data	te Rio		te Santos		Wisselkoers te Rio op Londen
	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 7 ¹)	Voorraad (In Balen)	Prijs (No. 4 ¹)	
29 Nov. 1926	259.000	26.255	805.000	28.500	6 $\frac{1}{8}$
22 " 1926	291.000	27.375	850.000	27.300	6 $\frac{1}{32}$
13 " 1926	288.000	24.375	745.000	26.300	6 $\frac{9}{32}$
30 Nov. 1925	247.000	24.375	1.183.000	27.000	7 $\frac{1}{32}$

Ontvangsten uit het binnenland van Brazilië in Balen.

Data	te Rio		te Santos	
	Afgelopen week	Sedert 1 Juli	Afgelopen week	Sedert 1 Juli
27 Nov. 1926 --	98.000	1.977.000	219.000	3.509.000
28 Nov. 1925 --	93.000	2.339.000	183.000	3.885.000

¹) In Reis.

THEE.

De theeveiling van den 25sten dezer, de voorlaatste veiling van het jaar, omvatte bijna 14.000 kisten.

De stemming van de Londensche theemarkt in aanmerking genomen, kan het verloop van de veiling niet anders dan goed genoemd worden. Het prijsniveau van de vorige veiling kon zich in doorsnee ten volle handhaven, omdat er vrijwel evenveel partijen boven als beneden vorige veilingprijzen werden afgedaan. De verschillen bedroegen dan ook van 1 tot 4 cts. aan beide zijden, en bleken vooral de gruissoorten zeer gevraagd, zoomede de gewone bladsorteeringen. Kleingruizige theeën en stof waren minder gevraagd, evenals de betere bladsorteeringen.

Het gemiddelde prijsniveau van deze veiling is daardoor wederom ongeveer 86 cts. per h. KG. in entrepôt.

Aanvankelijk werden er nogal verschillende partijen opgehouden, die echter voor een groot gedeelte onmiddellijk na de veiling plaatsing konden vinden.

Batavia seint stille markten en weinig vraag voor gehele of gedeeltelijke oogsten van het volgende jaar.

Amsterdam, 29 November.

VRACHTENMARKT.

De Noord-Amerikaansche graanvrachtenmarkt was, met uitzondering van Decemberverscheping, kalm, doch was er niettemin een tamelijk goede vraag van de Northern Range en West St. John voor de Middellandsche Zee en Continent. Van de Northern Range naar Antwerpen/Rotterdam werd 26 cents betaald per begin December, optie Bordeaux/Hamburg tegen 27 cents. Naar de Middellandsche Zee werd per December bevracht tegen 30 cents, één loshaven, optie Adriatische Zee 32 cents. Naar Portugal werd een aantal booten bevracht per 2e helft December tegen 5/10 $\frac{1}{2}$ per qtr. Januari tonnage heeft naar de Middellandsche Zee 28 $\frac{1}{2}$ cents geaccepteerd, 30 $\frac{1}{2}$ cents Adriatische Zee. Ook van West St. John werden eenige booten gedaan naar de Middellandsche Zee tegen 31 cents.

De suikermarkt van West-Indië was kalm en er zijn geen bevrachtingen gedaan. Voor December is voor handige booten ongeveer 30/- te bedingen van Cuba naar U.K./Continent.

Van de Golf van Mexico is een boot bevracht naar Hamburg of Rotterdam voor zwavel tegen \$ 6,25 per Januari. Naar Marseille en Cette wordt tonnage gezocht tegen \$ 8 begin December.

De North Pacific is nog steeds zeer kalm. De eenigste afsluiting is een 8100 tonner per December tegen 45/- Vancouver belading en 45/9 Prince Rupert.

Van de La Platarivier werd de afgelopen week een flink aantal bevrachtingen gedaan en aan het einde was de markt vast voor alle posities tot Februari. Prompte tonnage werd speciaal gezocht en van de boven La Plata havens werd tot 50/- betaald voor deze positie. Ook voor Januari is een flinke vraag en is voor die positie 37/6 gedaan, terwijl voor Februari 29/- werd bedongen.

Op de salpeter vrachtenmarkt is slechts weinig vraag. In ruimte is de eenigste boeking, volgens berichten gedaan in Chili, een kleine partij per December/Januari naar Antwerpen/Hamburg tegen 32/6. De hoogste in uitzicht gestelde vracht per Jan./Febr. naar Havre/Hamburg range is 30/-, terwijl de lijnbooten een minimum van 32/6 vragen. Voor volle ladingen wordt door de Londensche bevrachters niet meer dan 32/6 in uitzicht gesteld naar U.K./Continent met opties, Jan./Febr. belading, doch tot heden zonder succes. Er wordt gerapporteerd, dat Spaansche importeurs een stoomschip uit Bilbao bevracht hebben voor een Januari-lading tegen 45/- naar Noord-Spanje.

De vraag naar tonnage van de Oostelijke afdelingen is niet groot, doch het tekort aan booten voor de eerstvolgende maanden hield de vrachten op het hooge peil. Van Saigon is een definitieve vraag naar tonnage voor rice bran per Januari tegen 42/6 naar U.K./Continent. Met het oog op de verschillen betreffende de nieuwe Charter van Australië was Britsche tonnage terughoudend. Andere booten deelden deze houding niet en als gevolg werd een Fransch stoomschip bevracht voor Dec./Jan. belading van Sydney naar de Middellandsche Zee/U.K./Continent tegen 51/3. De rijstbevrachters van Burmah schijnen in het algemeen te hopen op een daling in de vrachten voor Februari-verscheping en zij zijn momenteel niet bereid de gevraagde vracht van 40/- te betalen. Britsch-Indië bleef kalm en er vallen geen bevrachtingen te vermelden. Zuid-Afrika bevrachtte kolen, o.a. tegen 19/3 naar Diego Suarez en 15/- naar Sabang.

De markt van den Donau is vast, doch er zijn geen bevrachtingen te vermelden. Van Sulina werd echter December-tonnage bevracht tegen 30/- naar het Continent, 31/- U.K., 34/- Denemarken. Van de Zwarte Zee werd verder bevracht tegen 23/6 per December.

Van de Middellandsche Zee werd slechts weinig erts bevracht en de vrachten bleven vast, ofschoon er meer booten beschikbaar zijn. Van Bona naar Rotterdam werd 9/- betaald, Huelva/Ipswich 17/-. Postaat betaalde: Tunis/Lisabon 17/6, Nantes 15/-, Ghent 15/- en Rotterdam 15/-.

De Golf van Biscaye was vast en de vracht van Bilbao naar Rotterdam steeg tot 7/9, welke vracht tweemaal werd betaald. Santander/Rotterdam betaalde 7/4 $\frac{1}{2}$.

De Amerikaansche kolenvrachtenmarkt was de afgelopen week kalm en het totale aantal bevrachtingen naar U.K. was ongeveer 15 booten. Tot 24/- werd betaald voor cancelling 15 December, terwijl voor 31 Dec. cancelling 19/- is gedaan. Voor Februari was de vracht 16/6 tot 16/-. Naar Fransch Atlantische havens werd \$ 5,50 per December betaald en naar West-Italië \$ 6,50 per 10/20 December.

RIJNVAART.

Week van 21 t/m. 27 November 1926.

De aanvoeren van zeezijde, alsmede de verschepingen van kolen bleven stationnair.

Scheepsruimte bleef, bij matige vraag, voldoende beschikbaar.

De ertsvrachten voor de Ruhrhavens, welke in het begin der week f 0.50 met $\frac{1}{4}$ en f 0.60 met $\frac{1}{2}$ lostijd bedroegen, liepen terug tot f 0.40—f 0.50 resp. met $\frac{1}{4}$ en $\frac{1}{2}$ lostijd.

Diverse schepen sleepten op eigen risico ledig op om in de Ruhrhavens kolen te laden. Voor schepen, die hier voor hetzelfde doel werden geharterd, bedroeg de daghuur 3 cts. per ton.

In vracht werd betaald uitsluitend voor Rhein—Herne schepen resp. voor Rotterdam, Amsterdam en IJmuiden, f 1.40—f 1.60—f 1.70 per ton, inclusief sleepen.

Het sleeploon bedroeg op:

21 November	40 cts tarief
22 "	50 " "
23 "	50 " "
24 "	50 " "
25 "	75 " "
26 "	75 " "

Daarna trad wederom éene daling in.

De waterstand bleef gunstig.

In de Ruhrhavens bleef de vrachtenmarkt eveneens stationnair. Rijnruimte was voldoende beschikbaar, bij matige vraag. Kanaalschepen daarentegen waren zeer gezocht.

De vracht voor exporkolen bleef ongewijzigd en bedroeg voor Rotterdam Mk. 1.60 per ton met vrij sleepen.